МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
«ТЕПЛИЦЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АГРАРНИЙ ЛІЦЕЙ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ»

ТЕМА РОЗРОБКИ:

«ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ РОБОТИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

Номінація:

«Інноваційні підходи в закладах освіти до процесу формування творчої особистості та виховання громадянина-патріота»

Теплик 2017

ТЕМА ІННОВАЦІЙНОЇ РОЗРОБКИ: « Формування національно-патріотичної самосвідомості особистості в системі роботи навчального закладу».

НАЗВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: Теплицький професійний аграрний ліцей Вінницької області.

АДРЕСА: 23800 смт. Теплик, вул. Воронцова1, Вінницька область, e-mail: Teplik-pal @ukr.net

КЕРІВНИК АВТОРСЬКОГО КОЛЕКТИВУ ПРЕДСТАВЛЕННОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ РОЗРОБКИ: Сокотнюк Сергій Олександрович - виконуючий обов'язки директора Теплицького професійного аграрного ліцею.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ: Тигипко Валентина Іванівна – викладач української мови та літератури вищої категорії, «старший вчитель» Теплицького професійного аграрного ліцею, Білик Ірина Миколаївна – викладач історії І категорії Теплицького професійного аграрного ліцею, Даценко Віра Анатоліївна – психолог Теплицького професійного аграрного ліцею, Сокотнюк Лілія Валеріївна – викладач математики І категорії Теплицького професійного аграрного ліцею, Шапошник Олена Віталіївна – викладач біології вищої категорії Теплицького професійного аграрного ліцею.

НОМІНАЦІЯ: «Інноваційні підходи в закладах освіти до процесу формування творчої особистості та виховання громадянина-патріота».

МЕТА РОЗРОБКИ: становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста й демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, виховання моральної відповідальності за те, що робиться на рідній землі, палке прагнення боротися за розквіт, велич і могутність Батьківщини, готовності її захищати, утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, милосердя, патріотизму тта інших доброчинностей.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ: актуальність національно-патріотичного виховання юного покоління зумовлюється процесом формування в Україні громадянського суспільства, становлення єдиної нації.

Патріотизм сьогодні є нагальною потребою і для людей, і для держави, оскільки високий рівень патріотизму громадян забезпечить повноцінний гармонійний розвиток як особистості в державі, так і суспільства вцілому.

Національно-патріотичне виховання підростаючого покоління забезпечить цілісність народу України, його національне відродження, об'єднання різних етносів і регіонів країни, соціально-економічний і демократичний розвиток України, розбудову та вдосконалення суверенної правової держави, соціально-політичну стабільність у державі та гідне представлення нашої країни у світі.

Патріотичне виховання має охоплювати всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяти формуванню у молоді національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України. Завдання педагогічного колективу наповнити національно-патріотичним змістом увесь навчально-виховний процес, розробити систему уроків, виховних заходів, свят національно-патріотичного спрямування.

Немає важливішого завдання як виховання нового покоління українців. Без об'єднання зусиль педагогів, громадськості, батьків зробити цього неможливо. А головне в цьому

тандемі має бути зацікавленість всіх у вихованні високоосвіченої патріотично налаштованої української нації

Патріотизм як мета і результат патріотичного виховання
молоді – це найвищий прояв любові до Батьківщини.
Володимир Даль

Актуальність досвіду

В умовах становлення української держави патріотичному вихованню належить пріоритетна роль. Наша Україна – молода держава, що перебуває на шляху радикальних політичних, соціальних та економічних перетворень, обравши шлях переходу від тоталітарних ідеологій до свободи й демократії, національного відродження, цивілізованої, соціально зорієнтованої економіки, побудови нового громадянського суспільства на основі європейських стандартів.

Сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття істинного патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувати в учнівської молоді громадянсько-активні, соціально значущі якості, які вона зможе проявити в усіх видах діяльності, і, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини, рідного краю, народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу на благо української держави. Тому навчально-виховний процес у навчальному закладі необхідно вибудовувати таким чином, щоб пробудити в учнів національні почуття, виховувати в них повагу й любов до свого народу, до його віковічних моральних та духовних здобутків, а також самоповагу й гордість за свою Батьківщину, і на цій основі формувати суспільно значущі особистісні риси громадянина України: національну свідомість, духовність, трудову активність, морально-етичну, фізичну, екологічну й правову культуру.

Рис.1. Характерні риси громадянина-патріота

Питання розвитку духовності особистості для сучасної соціальної думки є одним із найбільш актуальних. Сучасний цивілізований світ все більше переконується, що без вирішення цього питання стає неможливим подальший суспільний розвиток. У наш час багато говорять про підняття рівня національної свідомості людини, виховання справжнього громадянина. Неможливо реалізувати виховні завдання без знання духовних скарбів нашого народу, адже українці – одна з найдавніших націй на землі й має багаті народні традиції. В

той час, коли відбувається духовне відродження й становлення нашої держави, процес виховання свідомого патріота своєї країни повинен будуватися на принципах гуманізму й демократизму, зорієнтованих на національні та загальнолюдські цінності й культурні традиції. Адже від ставлення сучасної молодої людини до надбань історії й культури залежить нині духовне оновлення нашого суспільства, зміст його ціннісних орієнтацій і майбутнє держави.

Формування гармонійної особистості учня є провідною проблемою української психолого-педагогічної науки. В сучасних умовах пріоритетну роль відіграє саме розвиток патріотичної особистості, а також громадянське, національне, військово-патріотичне виховання.

Що ж таке патріотизм? **Патріотизм** (від грецького "патріс") **– це любов** до Батьківщини, відданість Вітчизні, народу. Чи є сьогодні альтернатива патріотизму? Мабуть, ні. І якщо в суспільстві буде панувати нігілізм, нехтування долею рідної країни, це призведе до бездержавності і ще гіршого життя... Формування громадянина - патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. І саме в патріотичних почуттях відбивається ставлення особистості до себе, людей, Батьківщини, її минулого, майбутнього та сьогодення. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моїй групі, моєму навчальному закладі, районі, селищі, країні все мене стосується, все залежить від мене.

Рис.2. Складові національно-патріотичного виховання

Особливої актуальності на сьогоднішній день набуває проблема формування національно-патріотичної самосвідомості особистості.

Широкі можливості для розв’язання цієї проблеми дає поєднання на уроках загальноосвітніх предметів відомостей про видатних українських математиків, художників, поетів, спортсменів, артистів, політичних діячів, народних героїв, символів рідного краю, історичних пам’яток архітектури, українських орнаментів (вишиванок), рослинного і тваринного світу України із завданнями математичного, мовного, біологічного, літературного та ін. характерів.

Питанням формування національно-патріотичної самосвідомості особистості зацікавилось багато сучасних учнів, вчителів, методистів і науковців, в тому числі й члени нашого педагогічного колективу.

Тому актуальність даного досвіду полягає в ознайомленні учнів з персоналіями видатних українських учених, художників, поетів, політичних діячів, спортсменів, артистів, які свого часу відстоювали честь України та закликали боротися за її незалежність; формування гуманістичного світогляду; розвиток і саморозвиток творчих здібностей учнів, їх активності; створення передумов самовиховання, самовдосконалення, самовизначення.

Разом із тим, педагогічна практика свідчить, що в патріотичному вихованні існують серйозні протиріччя між потребами суспільства та можливостями навчальних закладів, сім'ї, і, крім цього, недостатньо впроваджуються нові, інноваційні форми й методи виховної роботи, за допомогою яких формується особистість, патріотичні почуття дитини. Тому обрана тема є досить актуальною.

Для педагогічного колективу Теплицького професійного аграрного ліцею патріотичний напрямок роботи є пріоритетним. Ліцей – базовий заклад селища з героїко-патріотичного виховання, носить ім'я свого випускника – героя Радянського Союзу Миколи Воронцова, на території ліцею є пам'ятник ще одному колишньому випускнику воїну-афганцю Василю Семенюку.

Рис.3.Вахта пам'яті воїну-афганцю Василю Семенюку

Тому цілий ряд заходів, які щорічно проводяться в ліцеї, спрямовані на вшанування героїв та учасників військових дій в роки Великої Вітчизняної війни та війни в Афганістані. **(Додаток 1)**

Мета національно-патріотичного виховання учнівської молоді

Національно-патріотичне виховання учнівської молоді – це комплексна системна й цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Патріотичне виховання – складова національного виховання, **головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.** Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

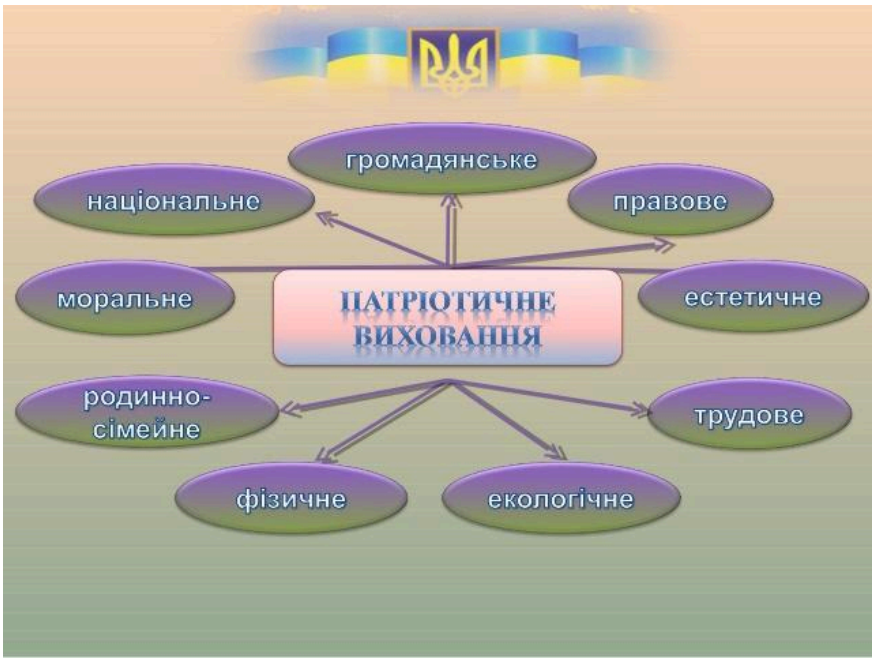

Рис.4. Складові патріотичного виховання

Напрями та завдання національно - патріотичного виховання :

- Створення умов для формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, зберігає й підтримує українські культурно-історичні традиції, шанобливо ставиться до рідних святинь та національних духовних надбань шляхом громадянської та правової освіти в межах морально-етичного кодексу учня.
- Виховання громадянина - патріота України з високою національною свідомістю засобами навчальної та позакласної діяльності, музейної справи, гурткової роботи,волонтерської справи.
- Повсякденне виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів - Герба, Прапора, Гімну.
- Виховання в учнівської молоді національної самосвідомість, налаштованості на осмислення моральних та культурних цінностей, історії, системи вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, усвідомленням відповідальності.
- Виховання в учнів громадянської позиції; вивчення та популяризація історії українського козацтва, збереження й пропаганда історико-культурної спадщини українського народу; поліпшення військово-патріотичного виховання молоді, формування готовності до захисту Вітчизни.
- Активна взаємодія із структурними підрозділами органів місцевого самоврядування щодо громадянського, героїко-патріотичного, національного виховання молоді.
- Виховання поваги та любові до державної мови, формування учня-громадянина, патріота України.
- Формування моральних якостей особистості, культури поведінки, бережливого ставлення до природи, розвиток мотивацію до праці.

Рис.5. Пріоритетні напрямки виховання в навчальному закладі

Теоретичні засади, на яких ґрунтується робота

Витоки національно-патріотичного виховання знаходимо в усній народній творчості, у творчості багатьох видатних українців від часів Київської Русі до епохи козаччини та до наших днів. Сучасні підходи до теми знаходимо в працях академіків АПН України А.М. Алексюка, П.П. Кононенка А.Г. Погрібного, М.Г. Стельмаховича, відомих педагогів О.І. Вишневського, В.І. Каюкова, М.П. Кравчука, Є.І. Сявавка та інших, які розвивають педагогіку серця, педагогіку віри у вічні цінності, високі національні ідеали.

Також теоретичною основою стали положення наказу Міністерства освіти і науки України № 641 від 16.06.2015 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді», Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, «Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах».

Крім цього, вище написане члени педагогічного колективу поєднують з інноваційними технологіями. Все це спонукало до роботи над обраною темою.

Вище перелічені складові патріотичного виховання реалізуються в ліцеї різними шляхами. Патріотичне виховання здійснюється як на уроках загальноосвітніх предметів, факультативних та гурткових заняттях, так і під час позакласної, виховної та волонтерської роботи.

Розглянемо шляхи реалізації національно-патріотичного виховання в Теплицькому професійному аграрному ліцеї.

Національно-патріотичне виховання на уроках української мови та літератури

Першоелементом національної культури є, безумовно, **рідна мова**. Завдання відродження, збереження мови, знайомства учнів з літературою рідного краю вирішують вчителі української мови, які впроваджують на своїх уроках різноманітні інтерактивні технології.

Пріоритетним завданням словесника також є руйнування стереотипу неповноцінності української мови, який упродовж попередніх поколінь з різних ідеологічних причин насаджувався в свідомості українців. Аби учні сприймали українську мову як сучасну, європейську, багату, культурну, розвинену, потрібно широко й системно демонструвати

повнокровність і спроможність нашої мови в усіх сферах життя. Для реалізації цього завдання добирається дидактичний матеріал різних тематичних груп, що сприяє руйнуванню згаданого вище стереотипу щодо можливостей і спроможності сучасної української мови. Порушена проблема дуже важлива для формування мовної особистості, тому широко використовується на уроках, крім класичного, ще й цікавий дидактичний матеріал із сучасного життя для опанування мовних явищ. До свідомості учнів варто донести, що наша мова – це мова великого древнього народу, недарма ж вона посідає друге місце серед мов за своєю мелодійністю. **(Додаток 2)**

Рис.5. Виховний захід з української мови «Душа народу бринить у слові»

Метою **української літератури** є виховання національно свідомого громадянина України, формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей. Важливим складником національного виховання є культивація таких важливих концептів, як Україна –мати - хата –лелека - вишиваний рушник і подібне. Саме вони міцною ниткою духовності прив'язують людину до свого дому, стежки, до близької чи рідної людини, саме на них тримається сучасний світ із його труднощами й викликами, саме вони цементують свідому особистість з багатим духовним світом. Тому вивчення таких творів, як «Лебеді материнства» В. Симоненка, «Любіть Україну!» В. Сосюри, має бути не декларативним, а глибоко змістовним, із розкриттям символів, із застосуванням особистісно орієнтованих підходів, із проекціями в сучасне життя.

Саме національна ідентифікація й усвідомлення себе українцем – представником одного з давніх і культурних народів світу – відбувається під час вивчення таких літературних творів, як повість «Облога Буші» М. Старицького, новели «Intermezzo» М. Коцюбинського, новели «За мить щастя» О.Гончара, роману «Диво» П. Загребельного.

Глибокий аналіз подій, вчинків героїв названих творів сприятиме формуванню важливого розуміння того, що упродовж історії людства українці, як і інші народи, безпосередньо брали участь у виробленні системи загальнолюдських цінностей, збагачували світову мистецьку скарбницю художніми шедеврами. Таке розуміння історичного процесу гартуватиме гордість за свій народ, а отже, формуватиме **патріотичну особистість**. З огляду на це вчителі-філологи на високому професійному рівні переконливо демонструють мистецькі переваги кожного художнього твору.

В основу системи патріотичного виховання на уроках української літератури потрібно покласти правдиве слово про свій народ, його споконвічне прагнення розбудовувати Українську державу. Творчі зусилля кожного вчителя спрямовані на те, щоб підвищити виховний рівень сучасного уроку та його творчий потенціал, створити оптимальні можливості для розвитку самостійного творчого мислення учнів, активізації їхньої

пізнавальної діяльності,формування патріотичних почуттів під час вивчення літератури. Тому національно-патріотичне виховання на уроках літератури здійснюється на основі проблемного вивчення художніх текстів, де є активна чи пасивна позиція героїв у ставленні до проблем національного відродження; їхньої системності, де домінантою є настанови до національного відродження. Уроки літератури сприяють становленню й розвитку насамперед національно свідомої особистості, бо в почуттях і характерах учнівської молоді домінує бажання жити й працювати задля розквіту Української держави.

Широко практикується проведення уроків літератури рідного краю, мета яких прилучити учнів до кращих надбань літератури рідного краю в контексті української класичної і сучасної, а також європейської літератури; пробудити патріотичні почуття, плекати вільну, розкріпачену особистість, яка вміє самовиражатися, шанує історичне минуле та сучасне регіону.

Рис.6. Урок літератури рідного краю. Зустріч з поетами Тепличчини

Відомо, що патріотизм починається з любові до своєї оселі, з колискової, яку співала мати, з рідної мови і пісні. Саме ці фактори формують поняття "малої батьківщини". Пізніше приходить усвідомлення себе сином великої Батьківщини - України - гордість за її славне минуле й розуміння того, що треба працювати для її майбутнього. Без першого не буде другого. Розуміючи це, у процесі викладання української мови й літератури, вчителі намагаються використати всі можливості, щоб ознайомити своїх учнів з рідною Тепличчиною, її минулим та сучасним, відомими людьми, яких вона дала Україні, роблять все для того, щоб використання місцевого матеріалу набуло системного характеру. **(Додаток 3).**

Національно-патріотичне виховання на уроках математики

Формування в учнів ціннісного ставлення до суспільства, держави та до самої себе, відчуття своєї належності до України, усвідомлення єдності власної долі з долею своєї країни, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції є головною домінантою національно-патріотичного виховання учнів в процесі ліцейного навчання математики.

У своїй педагогічній діяльності вчителі математики використовують методи та форми інноваційних технологій по впровадженню у навчально-виховний процес на уроках математики нестандартних уроків з метою національно-патріотичного виховання. Використовують інтерактивні методи, які поєднують з традиційними, часто застосовують інформаційно-комунікаційні технології. Проведення таких уроків реально важливе. Викладачами розроблено ряд уроків, що поєднують навчання математики з національно-патріотичним вихованням.

Рис.7. Використання комп'ютерних технологій на уроці математики

На уроках використовуються інтерактивні форми роботи: «Аукціон», «Вікторина», «Математичне лото», «Урок-подорож», «Рольові ігри», тощо.

Насамперед, на уроках математики намагаються навчити учнів базових знань, а тому кожен урок не може бути нестандартним. Проте це не заважає поєднанню на звичайних уроках математики відомостей про видатних українських математиків, художників, поетів, політичних діячів із завданнями математичного змісту.

Викладачі намагаються формувати громадянську та національну самосвідомість учня, розв'язуючи звичайні на перший погляд вправи, але звертаючи увагу на задачі економічного та екологічного змісту, які, крім математичної ідеї, носять елементи громадянського виховання.

Важливою складовою виховання є прищеплення шанобливого ставлення до Збройних сил України, підготовка до оволодіння військовими професіями, мотивація учнів до військової служби. Виховання в учнів почуття патріотизму здійснюється на уроках математики під час розв'язування задач учні коментують виконання дій. Це сприяє розвиткові усного мовлення, формує вміння правильно й грамотно висловлювати свої думки українською мовою. У процесі навчання звертається увагу учнів на прізвища українських математиків, на їхній внесок у розвиток математичної науки.

Тому завдання вчителя математики полягає в ознайомленні учнів з персоналіями видатних українських учених-математиків, художників, поетів, політичних діячів, спортсменів, артистів, які свого часу відстоювали честь України та закликали боротися за її незалежність; формування гуманістичного світогляду; розвиток і саморозвиток творчих здібностей учнів, їх активності; створення передумов самовиховання, самовдосконалення, самовизначення учнів. На уроці вчитель повинен намагатися формувати громадянську та національну самосвідомість учня, розв'язуючи звичайні на перший погляд вправи, але звертаючи увагу на задачі економічного та екологічного змісту, які, крім математичної ідеї, носять елементи громадянського виховання.

До вашої уваги розробка уроку, що поєднує навчання математики з національно-патріотичним вихованням. **(Додаток 4)**

Національно-патріотичне виховання на уроках іноземної мови

Завдання патріотичного виховання та виховання громадянських компетентностей на уроках англійської мови полягають у вихованні позитивного та поважного ставлення до власного народу, його культури, любові до Батьківщини й рідної мови та віри в світле

майбутнє своєї країни. І все це у повній мірі залежить від вчителя, його патріотичних настроїв та відданості своїй справі, адже саме навчальний заклад зароджує в молодому поколінні почуття державності, закладає паростки гордості за Батьківщину, за вчинки предків, готує громадян і патріотів. Безумовно, найдієвішим та найуспішнішим засобом втілення такої мети є нетрадиційний підхід до уроку та використання інноваційних технологій.

Виховання патріотизму було й залишається одним з головних завдань учителів англійської мови при роботі над такими темами, як "Мій ліцей", "Наша країна", "Відомі люди", "Традиції й звичаї", "Спорт", "Музика", "Театр", "Кіно", "Живопис", "Свята" та ін.

Формами навчання можуть бути уроки-екскурсії, рольові ігри, заочні подорожі по рідних місцях, урок-конференція, інтегрований урок, урок- літературний вечір. Такі типи уроків часто проводяться в навчальному закладі, вони дають змогу створити систему отримання знань про країну, видатних поетів, науковців, спортсменів,створити атмосферу патріотизму, прищеплювати та примножувати гордість та повагу, любов та щирі почуття до своєї Батьківщини і свого народу, рідної мови. **(Додаток 5)**

Виховання учня-патріота на уроках біології

Національно-патріотичне виховання на уроках біології, тісно пов'язано з пізнавальною діяльністю учнів, зміст і методи якої безпосередньо впливають на реалізацію виховних завдань. Природа є потужним фактором виховання поваги й любові до своєї Батьківщини, могутнім засобом виховання в дітей ціннісних ставлень, моральних якостей, насамперед національної свідомості.

На уроці вчитель має створювати умови для формування в учнів почуття гордості за свою Батьківщину. Вивчаючи з учнями 11 класу тему «Історичний розвиток органічного світу» розказуємо, що Україна володіє безцінною спадщиною людства – едіакарською біотою. Звертаємо їхню увагу на те, що подільський розріз венду й нижнього палеозою нижче міста Кам’янця-Подільський, в пригирловій частині Смотричу та по Дністру має світове значення. Наголошуємо, що Україна може пишатись тим, що вона входить в п’ятірку країн світу за поширеністю палеонтологічних знахідок докембрію.

З метою формуються в учнів почуття любові до природи, рідного краю необхідно включати у навчально-виховний процес пізнавальні тематичні екскурсії в поле, в ліс, на берег озера чи річки, які збагачують духовне життя учнів, стимулюють бажання більше побачити, більше зробити для збереження природного середовища.

Сьогодення позначене небувалим зростанням інтересу до проблем історії свого народу, витоків національної культури. Народні знання є не лише окремим видом допоміжних знань, але й засобом, що сприяє формуванню в учнів інтересу до національної культури, є передумовою формування їх національної самосвідомості і сприяє засвоєнню знань.

На уроках біології, доцільно використовувати такі елементи національної культури як народні перекази, легенди, оповіді, загадки, пісні, думи, прислів’я та прикмети про наших супутників – рослин і тварин, які дійшли до нас із сивої давнини.

Патріотичне виховання передбачає формування в учнів знань, та уявлень про досягнення нашої країни в галузі науки, адже багато видатних вчених прославили Україну. При цьому завжди необхідно підкреслювати їхню приналежність до України, звертати увагу на внесок української науки в розвиток світової біологічної, хімічної науки.

У рамках проектної діяльності учням можна запропонувати теми проектів, в яких необхідно відобразити не тільки наукові досягнення, а й особистісні якості, улюблені заняття та інтереси учених. Старшокласникам можна запропонувати написати есе на тему «Чому можна навчитись у … (того чи іншого вченого)». Такі завдання дозволять учням більш глибоко осмислити біографію ученого, вибрати ціннісні якості особистості та висловити власні міркування щодо співвідношення заслуг учених та їхніх морально-етичних якостей.

При цьому в учнів виникає почуття гордості за свою країну та її співвітчизників. Разом з тим для формування почуття патріотизму необхідно у навчання включати відомості про сучасні досягнення українців у різних галузях науки, викликаючи тим самим гордість за геніїв свого народу та націю в цілому. **(Додаток 6)**

Рис.8. Ознайомлення учнів з вітчизняними видатними особистостями у галузі біології

Роль позакласної та гурткової роботи в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді

Позакласна та гурткова робота в навчальному закладі – це обов'зкова складова частина навчально-патріотичного виховання, бо саме вона проводиться паралельно з класною. Якими б досконалими не були уроки вчителів, а вони не дадуть бажаних наслідків, якщо не будуть тісно пов'язані з систематичною й багатогранною позакласною та гурткової роботою.

На позакласних заходах учні отримують нові знання із мови, літератури, математики, історії, біології та інших загальноосвітніх предметів, закріплюють їх, удосконалюють. Добре організовані виховні заходи набагато полегшують роботу вчителя на уроці.

У процесі проведення позакласних заходів здійснюються важливі завдання:

- поглиблення почуттів патріотизму, виховання любові до рідної мови, батьківщини,історичного минулого й сьогодення,
- розширення й поглиблення знань із загальноосвітніх предметів, отриманих на уроках, бо досягається це не тільки шляхом використання програмного матеріалу, а й позапрограмного,
- вироблення й закріплення навичок аналізу, класифікації, систематизації цікавих фактів чи то історичних, математичних, мовних,
- підвищення інтересу до навчальних дисциплін, збудження прагнень вивчати, доліджувати,
- розвиток усного мовлення, формування навичок правильно, точно й образно висловлювати думки, дбати про чистоту й красу мовлення,

Велику групу виховних заходів складають літературні та мовні вечори, предметні тижні, декади, цикли історичних читань, тематичні екскурсії. Учні беруть участь у конференція, конкурсах рефератів, конкурсах читців, літературних читаннях присвячених пам'яті Т.Г. Шевченка, виставках учнівських робіт «Малюємо за творами Кобзаря» **(Додаток 7, Додаток 8).**

Щорічно проводяться Акції Пам'яті (урочисті лінійки, покладання квітів до пам'ятника воїна-афганця, вшанування ветеранів, уроки мужності).

Рис.9. Літературні Шевченківські читання

Члени літературного гуртка «Дивослово» провели велику дослідницьку й пошукову роботу по матеріалах партизанського руху Тепличчини, видавши три збірки : «Стежками партизанської слави Тепличчини», «Йшли у бій партизани» та збірку «В довічній скорботі схилені голови нації», до якої увійшли поетичні й прозові твори гуртківців, написані під враженням дослідницько-пошукової роботи.

Рис.10. Пошуково-дослідницька робота членів літературного гуртка «Дивослово»

Вихованню патріотичних почуттів сприяє й участь учнівської молоді в обласних, районних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах: Міжнародному конкурсі з української мови ім.П.Яцик, Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді ім. Т.Г. Шевченка, обласному конкурсі «Ми є. Були. І будем ми! Й Вітчизна наша з нами»(номінація «Література»), Міжнародному конкурсі для молоді «Життя – Тобі» обласна історико-пошукова експедиція « Історія хрещення Київської Русі – погляд крізь час» у номінації «Християнські традиції українців – джерело духовності» **(Додаток 9),** Всеукраїнській краєзнавчій експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна»

(номінація «Духовна спадщина мого народу»), Обласному краєзнавчому конкурсі «Мій рідний край», присвяченому 80-річчю утворення Вінницької області, Обласному конкурсі «В довічній скорботі схилені голови нації», Обласному конкурсі родоводів «Сім'я – святий вузол». Це далеко не весь перелік конкурсів, у яких брали участь учні нашого закладу. **(Додаток 10)**

Волонтерська діяльність –один із напрямів патріотичного виховання

Волонтерство – це добровільна діяльність учнівської молоді – волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, котрі перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і сприяє самореалізації волонтера. Саме молодь є надійним потенціалом суспільства, який призводить до позитивних зрушень.

Найбільш соціально-активною частиною молодіжного середовища є волонтери, зокрема, як носії добрих справ і позитивної інформації.

Тому в навчальному закладі створено постійно діючий волонтерський загін, який об'єднав понад 60 учнів, створений згідно із законом України «Про об'єднання громадян», наказами та нормативно-правовими документами центру соціальних служб. Метою створення загону є виявлення лідерів серед молоді, які готові займатися соціальною роботою з різними категоріями населення.

Рис.11. Риси характеру волонтера

Волонтери ведуть активну інформаційно-роз'яснювальну роботу серед учнівської молоді з різних питань:

- боротьба зі вживанням наркотиків;
- боротьба зі вживанням тютюну;
- боротьба з поширенням ВІЛ/СНІДу;
- профілактика злочинів та правопорушень;
- профілактика насильства;
- профілактика торгівлі людьми.

Пропагують здоровий спосіб життя як одну з головних умов формування гармонійної особистості.

Важливою ланкою волонтерської роботи є допомога одиноким ветеранам праці нашого навчального закладу. Волонтери відвідують їх, виконують посильну роботу по господарству.

Беруть активну участь у спільних районних громадських проектах «Серце до серця» (збір коштів на лікування хворих дітей та закупку медичного обладнання).

Рис.12. Збір коштів на лікування хворих дітей

Реалії сьогодення визначили новий напрям волонтерської роботи – психологічна та моральна підтримка воїнів Збройних Сил України, допомога родинам, що були вимушені покинути свої домівки, зустрічі з учасниками АТО. Волонтери ліцею взяли участь у всеукраїнській акції «Лист солдату», районній акції «Новорічний подарунок бійцю», «Пасхальний кошик воїну-захиснику» допомагають сім'ям-переселенців.

Рис.13. Акція «Пасхальний кошик воїну-захиснику»

Результативність роботи педагогічного колективу
з національно-патріотичного виховання

Розбудова Української держави ставить на порядок денний надзвичайно важливе та невідкладне завдання – виховання справжнього громадянина, патріота рідної землі. Задля консолідації суспільства необхідно, з одного боку, враховувати полікультурність українського суспільства, з іншого - посилити патріотичний характер навчання та виховання.

Зусилля педагогів мають бути спрямовані на виховання учнів у дусі патріотичного обов'язку, готовності до військової служби та захисту України, повазі до національного та міжнародного законодавства, засад демократичної, правової держави. Патріотизм в Україні традиційно завжди мав духовні корені, насичені православною вірою. Велику роль у становленні особистості відіграють християнські цінності як основа формування гуманних якостей дитини, як аспект розвитку її духовності.

Широко вживані форми та методи виховання спираються на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки і психології.

Практика доводить, що найбільш результативним формування патріотичної особистості учнів буде за умови застосування у навчально-виховному процесі інноваційних педагогічних технологій: цілеспрямованого, систематичного й послідовного впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес, а саме: інтерактивних уроків, факультативних курсів, позакласних заходів, екскурсій, соціального проектування, пошуково-дослідницької діяльності, музейної справи, учнівського самоврядування, експериментальної роботи тощо.

Працюючи над проблемою національно-патріотичного виховання педагогічний колектив Теплицького професійного аграрного ліцею прийшов до висновку, що в процесі проведення уроків, виховних заходів, обласних і міжнародних конкурсів, гурткової та волонтерської роботи здійснюються такі важливі завдання:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, народу, бажання працювати задля розвитку держави,
- утвердження принципів загальнолюдської моралі і правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності,
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку молоді, охорона та зміцнення їх здоров’я,
- формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою,
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів учнів, забезпечення умов та самореалізації,
- виховання поваги до Коституції, законодавства України, державної символіки,
- виховання духовної культури особистості, створення умов для вільного вибору нею своєї світоглядної позиції,
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, культури та історії рідного краю.

Результати участі учнів Теплицького професійного аграрного ліцею в олімпіадах, конкурсах, гуртковій та волонтерській роботах свідчать про щорічне збільшення кількості зацікавлених учнів.

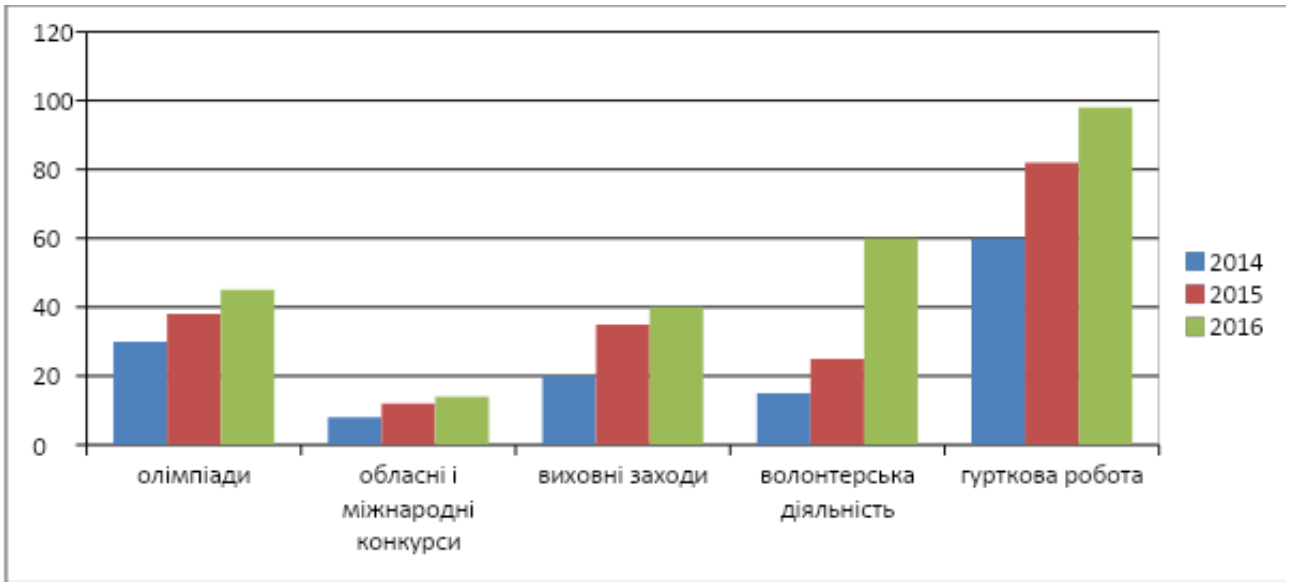

Рис.11. Динаміка участі учнів у навчально-виховному процесі

Одним із основних завдань, яке ставив перед собою педагогічний колектив Теплицького професійного аграрного ліцею – це розвиток випускника, як особистості освіченої, морально свідомої, творчої, ініціативної, соціально адаптованої, гуманної, готової до самореалізації, естетично розвиненої, фізично загартованої.

Рис.12 Риси характеру випускника

Додаток 1

ВАХТА ПАМ’ЯТІ

МЕТА: Відзначити скорботний День пам'яті, ознайомити учнів з передумовами афганської війни: через поезію і пісню донести до їхніх сердець основну думку : війна – це безумство, це невиправдана жорстокість, виховувати в учнів почуття патріотизму, вміння співпереживати.

Біля пам’ятника почесна вахта учнів. Звучать фонограма пісні на афганську тематику.

ВЕДУЧА: Ти – вічний біль, Афганістан,
Ти - наш неспокій.
І не злічить глибоких ран
В борній жорстокій
І не злічить сліз матерів, дружин, дітей –
Не всі вернулися сини із тих ночей…

ВЕДУЧА: Війна. Чужа. Нежданa. Непотрібна.
Геройство. Біль. Дочасна сивина.
Прокляття чаша випита до дна.
Жорстока тиша. Вибухоподібна
Війна. Війна. Війна.

ВЕДУЧА: Афганська війна…, брудна, неоголошена… Та хіба війни бувають чистими? Будь-яка несе смерть, каліцтво,вдягає в жалобу тисячі сердець, материнських сердець. У війни холодні очі, у війни свій рахунок, своя безжальна арифметика.

ВЕДУЧИЙ:Сьогодні ми зібрались тут, щоб вшанувати пам'ять колишньому учневі нашого ліцею воїну афганцю, який поліг на афганській землі 16 вересня 1986 року.

Молоді люди йшли туди не за орденами і медалями, свято вірячи , що виконують інтернаціональний обов’язок . Афганська війна тривала 10 років триває і сьогодні, але слава Богу , вже без наших солдатів, а тоді ж ідучи у те пекло вірили, що несуть визволення приниженим та поневоленним, що йдуть не вбивати , а захищати нове життя.

(Пісня «Пам'ять»)

ВЕДУЧА: Пам'ять, в цьому короткому слові може поміститися все людське життя, особливо коли воно молоде. В нашій пам'яті назавжди закарбувалось життя Василя Семенка и сьогодні віддаємо шану. На його, майже тоді дитячих долонях були такі довгі лінії життя, а сьогодні його життя продовжується в людській пам'яті в образі кам'яної глиби.

БІБЛІОТЕКАР: Афганістан. Далека чужа і невідома країна. З 28 грудня 1979 року по 15 лютого 1989 року цілком офіційно служили, а точніше воювали солдати, сержанти, прапорщики, офіцери з Вінниччини. Проходили службу в Республіці Афганістан – 3193 чоловіки. Загинуло уродженців області – 140 чоловік. Поховано на території області – 138 чоловік. Пропали безвісті – 2 чоловіки.

З яких тільки обставин не гинули і не вмирали в Афганістані учасники бойових дій: від куль та осколків, падали з вертольотів та бронетранспортерів на скелі в безодні, горіли в вогні та пропадали в гірських річках. Сьогодні ми зібрались тут, щоб вшанувати пам'ять Василя Семенюка, який поліг на афганський землі. Василь назавжди залишиться в пам'яті нашій тим безтурботним молодим хлопцем, який мріяв і жив майбутнім, був радістю і втіхою для батьків.

Людське життя. Воно дається лише один раз. Яке воно складне і неповторне. Яке багате і водночас бідне. Яке щасливе та гірке і навіть трагічне. Трагічне – цей прикметник стосується життя Василя Семенюка. Треба такому трапитись.

16 вересня 1986 року під час виконання бойового завдання Василь Семенюк загинув.

Дорогі друзі , хай ніколи не зазнаєте війни ви і ваші діти. Не побачать на тлі чорного неба, траси від кулеметних черг. Не схилять скорботно голови біля чорного тюльпана. Нехай живуть у мирі і злагоді. Бо ми живемо й за тих, хто поліг в афганських ущелинах, хто прикутий до інвалідної коляски. Бо ми перед ними в боргу.

Вище піднімайте стяг Пам'яті , щоб ніхто в світі не міг зробити вигляду ніби він забув, як втрачали найдорожчих людей, забув , як чекали першого дня без війни.

(Пісня «Нагороди не продаються)

ВЕДУЧИЙ:

СЕМЕНЮК ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ

/ 14.01.1967 – 16.09.1986 /

Рядовий, розвідник. Народився 14 січня 1967 року в селі Комарівка Теплицького району, Вінницької області в селянській сімї. Українець. Після школи в 1985 році закінчив Теплицьке СПТУ -37, де отримав спеціальність тракториста – машиніста широкого профілю. В армію на дійсну строкову службу призваний 28 жовтня 1985 року Теплицьким РВК.

В Республіці Афганістан з березня 1986 року. Брав участь в бойових діях та рейдах. Показав себе сміливим, рішучим розвідником. Майстерно володів штатною зброєю і в першу чергу кулеметом. Користувався повагою у командирів і другів.

Рядовий Василь Семенюк загинув 16 вересня 1986 року під час виконання бойового завдання. За мужність та відвагу нагороджений орденом Червоної Зірки / посмертно/ Похований в рідному селі Комарівка 23 вересня 1986 року.

ВЕДУЧА:

РОЗВІДНИК ІЗ КОМАРІВКИ

В Теплицькому районі є чимало гарних квітучих сіл. Одне з них Комарівка. Це батьківщина Василя Семенюка, воїна – інтернаціоналіста. Він загинув в Афганістані. Загинув саме в той час, коли його земляки копали картоплі, коли в садах гілля вгиналися від яблук та груш, коли лелеки збиралися в далеку дорогу на зимівлю.

Хто такий військовий розвідник, особливо солдат, чим саме він займається в бойових умовах- кожній відомо. Але доведеться все – таки нагадати – що розвідники – це люди особливої військової професії. Їхні головні риси - сміливість, кмітливість, майстерність, відданість своїй справі, фізична загартованість. А ще кожний крок на виконанні бойового завдання – надзвичайний ризик, що межує небезпекою для життя. Недарма ж кажуть, що розвідник увесь час знаходиться на вістрі леза. Так і є в дійсності. А в розвідники не кожний бажаючий потрапить. Для цього потрібно мати багато позитивних відгуків і рис.

Василь Семенюк сільський хлопець із Комарівки, мав їх вдосталь, коли став розвідником. З плином часу важко сказати скільки разів він побував на бойових завданнях, скільки з друзями захопив душманів, скільки знешкодив їх в горах та в долинах. Врешті, не в статистиці справа. Головне – що він показав себе справжнім майстром своєї справи, що товариші по зброї бачили в ньому вірного друга, хорошу людину, що він в бою не ховався від куль та осколків, не боявся ворогів і самої смерті. Таким він був Василь Семенюк і таким запам’ятався усім, хто його знав на все життя. Йому б жити та жити. Клята війна зупинила молоде серце, лік років, мрії на майбутнє. Це так несправедливо і жахливо.

Зам. директора по ВР

Право покласти квіти до пам’ятника Василю Семенюку надається кращим учням.

Вище піднімайте Стяг Пам'яті, щоб ніхто в світі не зміг зробити вигляд, ніби він забув, як втрачали найдорожчих людей, забув як чекали першого дня без війни

(Пісня «Я вернусь»група Каскад)

ВЕДУЧА : Сьогодні ми віддаємо шану нашому учневі воїну – афганцю, який виконуючи інтернаціональний обов’язок, загинув. Пам’ятник Василю – це символ вічної скорботи для всіх матерів і батьків Землі Тепличчини.

Очі туманить ядуча сльоза,
Руки скувала утома,
Палить їй душу афганська гроза-
Син не вернувся додому.
В неї він був ясночолий, як світ,
Сонячно так посміхався,
Ще й двадцяти не було йому літ…
Юним навік і зостався

ВЕДУЧИЙ :

Важко підібрати слова співчуття для Вас дорога Мати, Ваша рана не загоїться ніколи, але хотілося б, щоб ви знали що в своїй скорботі Ви не одинокі – ми пам’ятаємо тих, кого фізично і духовно понівечила афганська війна. Добра пам'ять про наших молодих героїв – земляків завжди буде жити в наших серцях.

(Пісня « Димить туман»)

ВЕДУЧА: Нашим солдатам говорили, що вони виконують інтернаціональний обов'язок, тобто захищають братній народ.

Чому ви в мене стріляєте?

Я на цівці свого автомата несу вам свободу,

Я навчу вас як треба жити,

Я зроблю вас щасливими,

Я приніс вам свободу

Ось вона на цівці автомата

Беріть її, не бійтесь…

ВЕДУЧИЙ: І вони сліпо обдурені «наводили лад» у тій країні «вогнем і мечем». Вони вірили і думали, що продовжують подвиги й славу батьків і дідів, які виконували обовязки в Іспанії, Угорщині, Чехії.

Афгані плював їм кулями в обличчя. Брудна підступна війна… За що, за які ідеали, за чию Батьківщину, в імя якої мети загинули десятки тисяч юнаків ?

ВЕДУЧА:

Ой сини , сини, наші соколи,

Хіба для смерті народила вас мати ?

Вони вас плекали з крихіток, щоб ви жили, працювали,

кохали, а не повернулись до рідної домівки обпаленими війною,

пораненими лелеками , чи лише осінніми зорепадами нагадували про своє існування.

І зажурили, заридали матері, затужила вся Україна.

«Мамо, я не хотів і не думав повертатись додому чорною стрічкою на свій портрет, буйним кленом біля нашої хати.

Простіть мене рідна.

І не тільки синів у матерів забирала війна, й забрала батьків у дітей. Діти чекали батьків, бо мами їм обіцяли, що вони повернуться додому. А поки не було тата, вони розмовляли з портретами.

Не повернувся чийсь батько, не повернувся чийсь син, але рідні продовжують чекати звістки. Особливо, чекає мама і пише сину листа.

(Пісня «Зозуля»)

ВЕДУЧИЙ :

Дорогою ціною розплачувалися наші юнаки за все. А ціною було життя. І понесли чорні птахи смерті похоронки в Україну, не минули нашого краю. Наш район втратив шість молодих юнаків.

Солдати гинуть. І кожна смерть страшна.

А як страшно, коли не хочеться помирати у 18 – 19 років, коли ще тільки починаєш жити.

Пам'ять про мертвих вшановують хвилиною мовчання. Ніхто не рахував скільки років довелося б нам мовчати, коли б так помянули кожного вбитого. Помовчемо хоча б хвилину за всіх. Страшна смерть будь – якої людини.

Постіймо хвилину, нехай у нас не заболять ноги, а тільки защемлять серця за тих кого нема серед нас , хто лежить у землі, хто світись нам із небес, а може, із з підбитим крилом ніяк не перелетить Афганські гори. Вшануєм пам'ять наших загиблих хвилиною мовчання.

(Хвилина мовчання звучить пісня «Чорний тюльпан» О. Розенбаума»)

ВЕДУЧА :

Скільки їх – юнаків голубооких, русявих і чорнявих, одружених і тих до яких не прийшло кохання, загинуло на тій землі. А для кількох сот юнаків війна ще й досі не закінчилась. Ті хто сьогодні серед нас, пройшли сувору школу Афганістану.

Ми називаємо цю війну помилковою. Ми розумні заднім числом.

Можна переосмислити все , але є вічні моральні цінності, які не підвладні часу.

Більше 60 – ти років тому було покладено край фашизму. Діти наші думали, що війна остання. Вони не знали, що їх онуків також називатимуть ветеранами.

Давайте ж і ми з вами будемо пам'ятати ветеранів, виявлятимемо розуміння до тих, хто пройшов через війну. І для кого вона триває й досі. У спогадах, снах у думках. Вони цього заслуговують.

ВЕДУЧИЙ :

Хай буде все, що має бути
І тихі радощі життя,
І слів чужих важке каміння.
Мені не треба співчуття.
Мені потрібне розуміння

Культорганізатор:

Ми сьогодні в скорботі й з великою нашою вдячністю згадуємо Героїв воїнів Афганців, котрі відтепер постіцно споглядатимуть за нами тп нпшими вчинками. Гідність, відданість та патріотизм засяяли новими гранями, стали своєрідним поштовхом для переосмислення гллибоеої суті людського буття.

Нам треба обєднатись воєдино,
Бо мрії й прагнення в нас одні-
Щоб стала вільна й сильна Україна,
Ми скажем усі разом «Ні- війні».

Дорогою ціною розплачувались наші юнаки за все. А ціною було життя.

(Звучить пісня «Афганська епоха» О. Розенбаума)

Додаток 2

Тема. Вступ. Значення мови в житті суспільства. Мова – явище суспільне. Природна (звукова) мова і штучна (мова символів) .

Мета:

навчальна: обґрунтувати важливість значення мови, зокрема рідної, у формуванні духовного світу людини, а також як найважливішого засобу самовираження людської індивідуальності; усвідомлення значення державної мови для зміцнення української державності;

розвиваюча: розвивати навички роботи з текстами, уміння робити лінгвістичний аналіз тексту, навички роботи з інформацією, збагачувати словниковий запас;

виховна: сприяти формуванню патріотичних почуттів та любові до рідної мови, виховувати дбайливе та уважне ставлення до рідної мови.

Обладнання: висловлювання про мову класиками української мови, дошка, картки.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Епіграф:

О місячне сяйво і спів солов'я,
Півонії, мальви, жоржини!
Моря бриліантів, це — мова моя,
Це — мова моєї Вкраїни.

В. Сосюра

Хід уроку

І. Вступна бесіда

Вступна бесіда готує до засвоєння поняття про мову як найважливішого засобу комунікації і мотивує її вчення.

Два-три учні розповідають про свої канікули. Учитель пропонує уявити неймовірну ситуацію – відсутність мови – і сказати чи можна розповісти про канікули або передати будь-які думки в такій ситуації. Учні колективно доходять до висновку, що без мови неможливе спілкування, обмін думками. Учитель звертає також увагу на мовлення учнів, підкреслює необхідність багато працювати над удосконаленням його.

ІІ. Визначення теми і мети уроку

Слово вчителя. Неможливо собі уявити життя людства без цього Божого дару — мови. Завдяки їй ми можемо спілкуватися із сучасниками, пізнавати світ і самого себе, втілювати в життя свої мрії. Наше мовлення залежить від нашої індивідуальності: від набутих знань, моральних якостей, психологічних особливостей. Я думаю, що кожний із вас насправді прагне того, щоб його мова була логічною та правильною, зрозумілою й яскравою, виразною та милозвучною. Від нашого мовлення багато в чому залежить те враження, яке ми справляємо на оточуючих. Наше вміння вільно володіти всіма видами мовленнєвої діяльності — запорука успішності життя в суспільстві. Отже, головне завдання наших уроків — зробити мову вашим вірним другом і помічником, основою ваших майбутніх досягнень. Я хочу запевнити вас у тому, що життя дає велику нагороду тій людині, яка постійно займається удосконаленням свого мовлення.

ІІІ. Вивчення нового матеріалу

Ознайомлення учнів з природою й сутністю мови, з багатством української мови, історією окремих слів.

Слово вчителя

Віками народ витворював собі мову. Від звука, слова – до пісні. Триста тисяч пісень склала Україна українською мовою. Серед них – світові шедеври. Українське слово зажило визнання й шани серед близьких і далеких народів. Україна створила мистецтво визнане в усьому світі. Україна дала людству геніальних мислителів, поетів. Українська нація – сформована, цивілізована, працьовита, талановита.

Українська мова ніжна й милозвучна, сповнена чарівності й витонченості, сповнена пестливих виразів. "Все можна цією мовою вдіяти, – приголубити, нашепотіти чари, потрясти душу, примусити глибоко задуматися, затужити, а можна й обсипати ласкою радості, захопити нестримними веселощами, дати душі силу на нечувані подвиги. Всесильна, могутня мова Тараса Шевченка" – так писав М.Шумило.

Рідній мові присвячено чимало віршів. Дуже часто поети висловлюють в них своє вболівання за її долю. Люди спілкуються між собою, передають знання наступним поколінням, користуючись спеціальними мовними знаками – словами, реченнями. Наприклад, переходячи вулицю, ми на слова "Обережно! Автомобіль!" реагуємо так само як і на знак – червоний колір світлофора. Але не тільки в таких ситуаціях слово, речення виступають знаками. Кожне слово є знаком, де б воно не вживалося. Зустрілося, наприклад, у тексті слово дружба, і ми вже знаємо, що йдеться про людські стосунки, про спільність інтересів, довір'я, відданість. Слово будинок є сигналом того, що йдеться про споруду, яка призначена для житла. Почувши речення "Надворі мороз", ми згадуємо про теплий одяг, отже, прореагуємо на мовний знак. Але цей знак зрозумілий лише для тих, хто володіє українською мовою, бо в інших мовах той самий зміст передається іншими засобами, іншими знаками. Це свідчить про те, що мовні знаки є умовними.

Ми не можемо сказати, чому дерево названо деревом, або певні стосунки між людьми – дружбою. Між звучанням слова й тим що воно позначає, немає безпосереднього прямого зв'язку. З цього погляду мовний знак є довільним. Але така довільність, умовність мовних знаків зовсім не означає, що люди для спілкування вибирають будь-які знаки й по-своєму змінюють їх. Щоб мова виконувала роль головного засобу спілкування, щоб нею передавалися набуті людьми знання, її знаки повинні бути постійними, усталеними, всім зрозумілими. Українською мовою можна висловити й найскладніші наукові поняття.

Рідною мовою творили генії української літератури – Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка. В перекладі українською мовою знайшли нове втілення шедеври літератури зарубіжної – твори Пушкіна, Адама Міцкевича, Шекспіра, Бальзака.

Українська мова милозвучна й співуча. Недарма її називають солов'їнною.

IV. Практична робота з класом

Списати з дошки висловлювання про мову. Дати відповідь на запитання.

1. Що таке мова?
2. Яка роль мови у суспільстві?
3. Як людина має ставитися до рідної мови? Чому?
4. Чому державною мовою має бути рідна мова народу, що живе в державі?
5. Чому потрібно кожному знати державну мову бездоганно?

1. Мова – це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її.

О. Гончар

2. Віками народ витворював собі цю мову, витворив її, одну з найбагатших мов серед слов'янства, триста тисяч пісень склала Україна цією мовою, у тім числі явивши пісенні шедеври незрівнянної краси, дала світові Україна геніальних поетів, зажило українське слово шани і визнання серед народів близьких і далеких.

О. Гончар

3. Мова – коштовний (дар) скарб народу.

І. Франко

4. Слово, як і злак хлібний, виростає з тієї землі, на якій живеш і в яку ляжеш.

І. Федорів

5. Хто не знає чужих мов той нічого не відає про свою.

Й. В. Гете

6. Людина, яка не любить мови рідної матері, якій нічого не промовляє рідне слово, – це людина без роду й племені.

В. Сухомлинський

7. А мова й історія – це ж єдине ціле, один кровообіг, тож і відроджувати їх маємо водночас.

О. Гончар

8. Усі головні європейські мови можна вивчити за шість років, свою ж рідну треба вчити ціле життя.

Вольтер

9. Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, розвиваймо її.

М. Рильський

10. Мова – одне з чудес, за допомогою якого люди передають найтонші відтінки думок і почуттів. Вона віддзеркалює душу народу, його історію. Збагнути таємницю мови, прочитати історію слів, а звідси – предметів та явищ, може тільки той, хто знає мову.

З журналу

V. Прислів'я, приказки та загадки про мову, думку

Прочитайте прислів'я і приказки. Поясніть їх значення. Які вимоги щодо культури мовлення закладені у цих прислів'ях і приказках? За допомогою яких засобів у них досягається емоційна виразність?

1. Рідна мова — не полова: її за вітром не розвієш. 2. Рана від меча загоїться, а від лихого слова — ніколи. 3. Впік мене тим словом, не треба й вогню. 4. Гостре словечко коле сердечко. 5. На ласкаве слово не кидайся, а за грубе не гнівайся. 6. Та у нього на осиці кислиці, а на вербі груші ростуть. 7. Чоловік має два вуха, щоб багато слухав, і один язик, щоб менше говорив. 8. Язик до Києва доведе, а в Києві заблудить. 9. Дурний язик попереду розуму біжить. 10. Дурний язик голові не приятель. 10. Людська думка найбистріша і найсміливіша. 11. Для людської думки немає віддалі. 12. Не довго думав, а добре сказав. 13. Що на думці, те й на язиці. 14. Вміє зуби заговорити. 15. Не пиво – диво, а слово. 16. Будь господарем своєму слову. 17. Знай більше, а менше говори. 18. Треба знати, що де сказати. 19. Холодним словом серце не запалиш. 20. Хто своєї мови цурається, той сам себе встидається. 21. Ми з того роду, що любить свою мову й свободу.

Мовні загадки

1. Що за знак – стрункий, мов спис.
Він над крапкою завис,
Спонука до поклику

Хто ж бо він?
(Знак оклику)
2. Злита з хвостиком ця крапка,
Невелика, власне, лапка.
Робить паузу, всім знайома.
Як вона зветься?
(Кома)
3. У нім три літери, та ба –
Іде на ньому молотьба.
А прочитай з кінця – і вмить
Почне тобі мишей ловить.
(Тік, кіт)
4. Вони для речення багато важать,
Турботливо обіймуть, як дружки,
І вставлені слова й цитату вкажуть,
Давайте назвемо їх. Це ...
(Дужки)

Завдання. Спишіть речення, розставте пропущені розділові знаки при звертаннях. Прочитайте речення з правильною інтонацією. Скажіть, чим виражені звертання.

1. Мово рідна слово рідне хто вас забуває, той у грудях не серденько, тілько камінь має. (С. Воробкевич). 2. Рости наша мово рости, розвивайся у силі та славі, рости в красоту ж… (К. Устиянович) 3. Ти не загинеш Україно! І мова прадідна твоя, що кожне слово в їй перлина, не вмре повік. (М. Чернявський) 4. Можна все на світі вибирати сину вибрати не можна тільки батьківщину. (В. Симоненко) 5. Моя Україно Як я тебе любив! Твої луги, твої степи розлогі… (М. Старицький) 6. Повій вітре на Вкраїну, де покинув я дівчину… (С. Руданський) 7. Ой сонечко ясне невже ти втомилось, чи ти розгнівалось? Іще не лягай! (В. Самійленко) 8. О слово Будь мечем моїм! Ні, сонцем стань! В горі спинися, осяй мій край і розлетися дощами судними над ним. (Олександр Олесь)

Робота з поетичним текстом

Прослухайте уважно текст. Подумайте, чому поет називає мову діамантом?

Діамант дорогий на дорозі лежав,
Тим великим шляхом люд усякий минав,
І ніхто не пізнав діаманта того.
Йшли багато людей і топтали його,
Але раз тим шляхом хтось чудовний ішов
І в пилу на шляху діамант він найшов.
Камінець дорогий він одразу пізнав,
І додому приніс, і гарненько, як знав,
Обробив, обточив дивний той камінець…
Так в пилу на шляху наша мова була,
І мислива рука її з пилу взяла.
Полюбила її, обробила її,
Положила на ню усі сили свої,
І в народний вінець, як в оправу, ввела,
І, як зорю ясну, вище хмар піднесла.

В. Самійленко

Дайте відповіді на питання:

1. Сформулюйте ідею твору. Як співвідносяться ці поетичні рядки з епіграфом уроку?
2. Які мовні засоби допомагають авторові поезії відтворити ідею?

3. Яка наука вивчає мовні одиниці з погляду додаткового експресивно-стилістичного забарвлення?

VI. Творча робота

Виписати слова, які є означеннями до слова “мова”. Як вони характеризують нашу мову? Пояснити, чому для кожної людини рідна мова є найдорожчою й найкрасивішою. Яке значення має мова в житті народу?

Я знаю: мова мамина – свята (М.Адаменко). Рідна мово материнська! Ти – душа мого народу! Відчуваю і усвідомлюю, яка це красива і м’яка мова! Одна вона у нас така – уся співуча і дзвінка. Буду я навчатись мови золотої. Солов’їну, барвінкову українську рідну мову в дар дали мені батьки. (В. Лучук.) І яка чудова, світла і багата українська мова, мова мами й тата! (Марійка Підгірянка.) Рідна мова в рідній школі! Що бринить нам чарівніш? (Олександр Олесь.) Мова барвиста, мова багата, рідна і тепла, як батьківська хата. (В. Гринько.) В серці ніжну і погідну збережу я мову рідну. (М. Хоросницька.) Наша мова калинова і ласкава, і медова, і багата, і не бідна. От що мова наша рідна! (Д. Чередниченко.)

Картка 1

З поданих пар слів утворити словосполучення. В кожному із них визначити головне й залежне слово.

Рідний, слово; мова, материнський; урок, література; Україна, любити; навчатись, охоче; наполегливо, працювати.

Картка 2

Вставити замість крапок пропущені букви.

Українс..ка мова за своїми в..ражальними якостями, лексичними арсеналами, особливо муз..кальністю належить до найро..виненіших мов світу. Наша мова – як чарівна пісня, що вміщує в собі і палку любов до ві..чизни, і ярий гнів до ворогів, і вол..любні думи народні, і ніжні запахи рідної землі. Слово наше пр..багате і пахуче, ніби м’ята. Як в..селонька бл..скуча, пер..ливна, м..готююча, по моїй країні милій мова дивная дзв..нить.

Картка 3

Прокоментуйте висловлювання Констянтина Ушинського, конкретизуйте, наведіть приклади з художньої літератури.

Коли зникає народна мова – народу більше нема! Ось чому, наприклад, наші західні брати, витерпівши всі різноманітні насильства від чужинців, коли це насильство, нарешті, торкнулося мови, зрозуміли: йдеться тепер уже про життя чи смерть самого народу. Поки мова народна в устах народу, до того часу живий і народ. Відберіть у народу все – і він усе може повернути; але відберіть мову – і він ніколи більше вже не створить її.

Диктант з коментуванням

Патріотизм починається зі ставлення до своєї мови. Мова є одним з найцінніших скарбів кожного народу. Мова – дзеркало його душі. Батьківщина свого сина кличе найпростішим, неповторним вічним словом. Співучості джерельної води не може заздрити моя ласкава мова.

Мова – запорука існування народу. Захищаючи рідну мову, ти захищаєш свій народ, його гідність, його право на існування, право на майбутнє. Не ухиляйся від цієї боротьби.

1. Для чого людям потрібна мова?
2. Як людина все своє життя вчиться мови?
3. Чи багата українська мова?

VII. Підсумок уроку

Закінчіть речення.

Українська мова — це мова…

Для мене українська мова ...

Діамантом дорогим називав мову…
Українська літературна мова …
Сьогодні на уроці для мене важливим було…

VIII. Домашнє завдання

Напишіть твір-мініатюру, у якому довести або спростувати одну з тез: «Людина, байдужа до рідної мови,— дикун» або «Кожна мова має свій шлях розвитку, на якому позначились історичні події, пережиті народом. Усе це створює. національну психіку, що так виразно відбивається в мові» (Б. Антоненко).

IX. Оголошення і мотивація оцінок

Додаток 3

Урок літератури рідного краю

Тема: Дітям війни присвячується.
«Ішов крутою борозною хлібороба»

Мета:

навчальна: познайомити учнів із життям і творчістю Михайла Кузьмича Камінського – учасника Великої Вітчизняної війни, водія, інженера, педагога й поета.

розвиваюча: розвивати творчу активність, пізнавальні інтереси учнів; продовжити формувати вміння працювати з додатковою літературою, робити висновки з почутого;

виховна: виховувати любов до рідного краю, героїчного історичного минулого, гордість за славетних земляків.

Обладнання: поезії Михайла Каменського, ксерокопії документів, вирізки із газет, портрет поета, збірки поезій «Перша ластівка», «Теплицькі світанки», «Гвоздики на снігу», «Вечная боль души».

Тип уроку: урок-подорож.

Метод проведення: пояснювально-ілюстративний

Епіграф до уроку

Орали ниву, сіяли хліби,
Самі ж не мали крихти і підмоги.
Закон суворий грізної доби:
«Усе для фронту, все – для Перемоги!»

Хід уроку

Вчитель. Серед нас є люди, від яких віє надзвичайною життєвою енергією, - поруч із ними відчуваєш справжню красу життя. Саме до таких людей належить удичанин Михайло Кузьмич Каменський. Його звивистий і нелегкий життєвий шлях, як і багатьох людей покоління 40-х років, був наповнений нелегким дитинством, у яке увірвалась війна, складна юність з гірким сирітським присмаком, припала на важкий післявоєнний час. Тому, як каже сам автор: «За все болить серце». І це не випадково, бо байдуже серце ніколи нізащо не болітиме.

Михайло Кузьмич людина невичерпної енергії, великої сили волі, наполегливості у досягненні поставленої мети. А ще він великий життєлюб, його вмінню знайти спільну мову з будь-якими людьми можна тільки позаздрити. Є в нього щось надзвичайно людяне, що притягує як людей старшого віку, так і молодь.

Багатогранна його душа, наділена багатьма талантами. Він з когорти тих, хто сам себе створив як особистість. В одній із своїх поезій Михайло Кузьмич писав: «Я йшов крутою борозною хлібороба». Чи не найтяжчий хліборобський труд, чи не найважче хліборобське життя. А започаткувалася та глибока життєва борозна із раннього сирітства.

Сьогодні на уроці ми погортаємо сторінки життя нашого земляка, поета, шанованої людини в районі.

Сторінка перша. *«Війна взяла дитинство і батьків»*

Михайло Кузьмич Камінський народився в 1930 році в селі Цибулеві Монастирищенського району Черкаської області в робітничій сім'ї.

Коли почалася війна хлопцеві було 11 років. Вона забрала у нього все: батьків, дитинство, позбавила можливості вчитися у школі, щоб здобути освіту.

Над країною пронеслися свинцеві хмари війни. Батька вже в перші дні призвали в діючу армію. У нього навіть не було можливості попрощатися з сім'єю: поїхав у відрядження в Одесу, там і застала війна. Разом з народними ополченцями захищав місто. Там і загинув. Пішов не просто на фронт, а у вічність.

Німці, як тільки окупували територію, відразу почали наводити свої порядки. На роботу мобілізували від старих до малих. Гітлерівці та їхні посіпаки із шкури вилазили, щоб якнайшвидше змолоти збіжжя і вивезти в Німеччину зерно. Та молотарка весь час ламалася. Хтось доніс, що підлітки насипали пісок в підшипники.

Розправа була короткою, на очах у матерів розстріляли 13-14-літніх підлітків. Михайло разом з братом Григорієм їхали в цей час по воду.

Коли привезли воду, побачили, як біжить до них розтривожена й злякана мама. Скільки мала радості від того, що діти залишилися живими.

А в 1942 році матір розстріляли. І залишилося на світі двоє нікому не потрібних сиріт…

Про ці події свого дитинства згадує М. К. Камінський у поезії «Яцковиця, 1941 рік».

Погнали наших рідних долинами,
У Яцковицю, аж під Лукашівку.
Я бачив, як в худенькі плечі мами
Дебелий поліцай штовхав гвинтівку…
А я ще пас корів поміж ярами,
«Квартирував» в Лисачки на горищі,
Як випав сніг, то відвела до мами
Знайома тьотя із Монастирища.
По вечорах в зажуренім бараці
Світила наша мама каганець.
Жінки, дівчата, стомлені від праці,
Молились, щоб прийшов війні кінець

Зима стояла, снігова і клята,
Кінчався грізний сорок перший рік,
Тоді ми з братом, ще малі хлоп’ята
Возили воду бочкою на тік.
По воду їдем до локомобіля.
Де річка не замерзла, за місток.
А хурделиця крутить мов повія,
Пронизує наскрізь, аж до кісток.
Назустріч їдуть парокінні сани,
Везуть п’ятьох озброєних вояк.
Майнула думка – може партизани?
Вузенько, розминутися ніяк.
Колючий вітер прямо в душу віяв
Порошою заносило сліди.
Тривожні чуть гудки локомобіля,
То був нам знак – тікати від біди…
Руді воли впиралися боками,
Сріблястий іній покривав хутро.
Я воду лив льодинками-руками,
А братик подавав мені відро.
В’їжджаємо в подвір’я-знов ті сани
Навпроти з гірки ковзають з розгону.
Вдивились пильно-то не партизани,
Бойовики з карального загону.
Привезли воду, на току так тихо,
Завмерли паси і маховики.
Я серцем чую трапилося лихо,
Засмучені стоять робітники.
Поки ми з братиком возилися з водою,
Не стало побратимів-трударів.
Бандити скаженілою ордою
Вбивали і скидали їх у рів.
Шипів парок з котла локомобіля
Скорботний плач доносився здаля.
То матері ридали на колінах

Сторінка друга. *Просив у Бога, щоб приснилось молоко і хліб*

Всього мене навчило життя, - з гіркотою згадує М. К. Камінський, - тільки не красти. Навіть тоді, коли судомою від голоду, зводило шлунок, коли темні кола розходились перед очима, ніколи за чужим не простягав руку, змалечку усвідомивши, що тільки праця дасть порятунок.

Ходили з братом від села до села, просячи милостиню. Ночували у скиртах, соромились зайти до хати, бо всюди кишіли воші.

Була холодна осінь, ішов дощ. Промокли до нитки, побачивши цегляний будинок у темряві, постукали у двері. Виявилось, що прийшли до поліцая. Вгледівши дітей, що дзигоніли від холоду, страшенно розлютився, що його розбудили. Обізвавши їх жебраками, витурив у дощову ніч.

Довго блукали в темряві. Прийшли до відділку учгоспу Уманського сільськогосподарського інституту. Тут їх пригріли, нагодували.

Спочатку пасли вівці. Потім Мишко тримав коня керуючого. Коли лягали спати, просив у Бога, щоб приснилася пляшка молока із шматком хліба…

Раз у тиждень їм давали хлібину, спечену із проса, з розрахунку 200 г на день. Звичайно, її відразу з'їдали, а після того так пекла печія, що хотілося розірвати нутро… Пізніше писав в одному з віршів:

Закарбувалось в пам'яті мені,
Як мама хліб із печі витягала.
(Підпалочки пекла на черені)
І нас, малят, тим хлібцем частувала.
…Була війна, а хліба не було.
Лише у снах ми хлібом ласували.
Все поле бур'янами поросло,
І танки йому груди прасували.
Як жив в війну, то не забуть ніколи.
Пас череду, коней купав, поїв,
Возив школяриків «бідаркою» до школи,
А сам учитись, Боже, як хотів!
Дружки мої, компанія «блатна».
Спимо в соломі, у казенній хаті.
Моя одежа з того полотна,
Що бабця добра ткала на верстаті.
Я землю крааяв, сіяв і косив,
Ночами снилось, що матуся плаче…
Хліб молотив, мішки з зерном носив,
Та за обідом хліба я не бачив.
Просянка окраєць, мов брусок,
Отримував на тиждень. Як в облозі.

А вчора хліб, як сонечка шматок.
Валявся на автобусній підлозі…
Наш хліб святий, нема йому ціни.
Дорожче золота, його висока проба.
Пишаюсь тим, що в лиховій війни
Ішов крутою борозною хлібороба.

Сторінка третя. *Так хотів воювати*

Ішов 1944 рік. Якось уночі в учгосп Уманського сільськогосподарського інституту навідалися розвідники. Замінив їхні худі, виснажені коненята на вгодовані, баскі, якими їздили гітлерівці.

Думав, що його із собою візьмуть, бо пообіцяли. Та сон зморив хлопчину. А вони, тим часом, поїхали. Скільки тоді сліз пролив, коли прокинувся і побачив лише сліди від кінських копит. А так хотів воювати.

Коли погнали фашистів, у двох величезних, як для його віку, чоботах на праву ногу, в німецькому одязі прийшов у військкомат проситися на фронт. Там, побачивши таке диво, посміялися, порадивши хоч погони зірвати.

Дітям війни, ровесникам моїм

На фронт не брали нас воєнкомати
(Не вийшли хлопці зростом і роками…)
Лиш воїни стискали автомати,
Змайстровані дитячими руками.
Орали ниву, сіяли хліби,
Самі ж були без крихти і підмоги.
Закон суворий грізної доби -
«Усе для фронту, все – для перемоги».
Міста і села зводили з руїн,
Варили сталь, кували грізну зброю,
Землю знівечену, рятуючи від мін,
Як санітари, обробляли після бою.
Поранених виносили з полів,
В бараках «врачували» на соломі.

Полеглих хоронили без гробів…
Лежать бійці ще й досі невідомі.
Війна взяла дитинство і батьків,
Мужніли ви в закуреній «образі…»

Хоробрі юнги і сини полків,
За вас зробили підпис на Рейхстазі.
В роботі від зорі і до зорі,
Обірвані, знедолені, голодні,
Вклоняюсь вам, невтомні трударі,
Ваш подвиг пам’ятають хай сьогодні.

Сторінка четверта. *Перелом у житті*

Повертаючись із військкомату, провідав по дорозі у лікарні брата. Григорій був причіплювачем. При сівбі трактор загорівся, і він сильно обгорів. Особливо обличчя, руки, груди. Брат якось вижив, але шрами до невпізнання спотворили його обличчя.

Виписавшись із лікарні, став причіплювачем, потім трактористом. А згодом у нього вже був причіплювачем онук професора Уманського сільськогосподарського інституту Корабльова.

Тяжким було післявоєнне життя. Раз у три дні механізаторам видавали один кілограм двісті грамів хліба. Ще й до трактора не доходив, як все з’їдав.

Та яким би суворим не було життя не покидав думки стати водієм. Вчився у школі ФЗО, вибрав спеціальність токаря. Після навчання повернувся знову в учгосп, бо більше не було куди. Мрія про водія не залишала його. Підказали, що тільки на цукрових заводах є така можливість. Найближчим заводом був Удицький, туди й приїхав товарним потягом на мерзлих буряках.

На роботу прийняли, але дали місяць випробувального терміну з умовою, що ще й складе машину. На випрошених інструментах блискуче справився із поставленими завданнями. А згодом отримав і водійське посвідчення – перша мрія збулася.

Згодом колеги та друзі провели в армію. Служив на флоті. Під час служби отримав серйозну травму. Медична комісія відправила додому.

Родини немає, домівки також. Інтуїтивно вирішив повертатися в Удич. Засів над шкільними підручниками, а невдовзі здав екстерном екзамени за сьомий клас і вступив до технікуму харчової промисловості. Отримав диплом техніка-технолого і призначення змінним інженером Удицького цукрового заводу. І хоч мирним було життя, а у сни його приходили жахливі картини пережиті в роки Великої Вітчизняної війни і з’являлися нові твори.

Комбат

Забрали хмари сонце у полон,
Хліба принишкли в димовій пороші.
На смерть стояв піхотний батальйон
На полі біля селища Хороше.
Бринять осколки. Залягли бійці,
Земля, поранена від вибухів, стогнала
-Вперед! За Батьківщину! Молодці! –
Команда серед поля пролунала.
Заворушивсь, ожив солдатський стрій.
Дзвенів в повітрі голос, мов з набата.
Солдати піднялись на смертний бій.
За прикладом любимого комбата.
Неначе сонце він хотів закрить
Від ворогів широкими плечима.
На поле подививсь в останню мить
Своїми хліборобськими очима.
Був грізний бій. І в тій нерівній схватці
Поліг комбат – прославлений боєць.

Похоронили друзі в плащ-палатці,
Лишивши з ним тепло своїх сердець.
Як богатир, стоїть він між полів
На місці героїчної атаки,
Гуде земля від давніх тих боїв
І в травах кров'ю пломеніють маки.

Сторінка п'ята. *Це й було його покликанням*

Чергова перемога над собою, своєю долею додала сил і впевненості. І молода дружина Галина Артемівна стала справжнім другом. А на дні серця жевріла надія – здобути вищу освіту й віднайти єдину рідну по крові людину – брата. Вона не давала йому спокою ні вдень, ні вночі, була як цвяшок, вбитий у серце.

І коли перше бажання невдовзі здійснилося: став студентом Одеського педінституту, то брата Григорія шукав довгих 37 років.

Чому обрав педагогічний інститут, маючи вже престижну посаду інженера? Цей вибір підказали його нелегкі життєві університети. Неабияке задоволення мав від спілкування з учнівською молоддю. І коли попросили суміщати роботу на заводі з працею вчителя трудового навчання, без довгих роздумів погодився. Вже те, що з перших уроків учні, навіть після дзвінка, не поспішали на перерву, зрозумів: це і є його покликання. Отім вибрав лише школу, хоча чимало втрачав у зарплаті. Через деякий час одним із перших в районі серед викладачів трудового навчання удостоївся звання «Відмінник освіти».

При школі створив автоклас, де готували майбутніх водіїв. Передавав учням не тільки свої знання, а й любов до справи, яку бездоганно знав і любив понад усе. Діти йшли сюди з навколишніх сіл, щоб мати навики водія. До того ж він, як ніхто інший сповна розумів дитячу душу, був дійсно справжнім товаришем для своїх вихованців. А у вільні від роботи хвилини, згадуючи своє важке дитинство писав про хлопчаків періоду війни.

Сторінка шоста. *Сам себе створив як особистість*

Чому ми так детально зупинилися на біографії Михайла Кузьмича Камінського? Найперше те, що це неординарна особистість. А по-друге, він створив себе як особистість. Може для когось це стане добрим уроком в житті, хто стоїть на його роздоріжжі, коли складаються такі обставини, що й руки опускаються.

Якось в розмові з якоюсь потаємною погордою сказав: «За своє життя ніде не збочив, нічого не вкрав, прожив чесно, чим і пишаюся». Ще дитиною шукав свою стежку, хоч важкою та тернистою вона булла. Ще підлітком отримав високу нагороду за свій труд – медаль « за доблесну працю в роки війни».

Разом з дружиною виховали доньку й сина, збудували хату. І всі ці роки шукав брата Григорія. Куди не писав, куди не звертався – відповіді були невтішні. Брат, як у воду канув. А серце підказувало, що він десь є, що живий.

Якось, відвідуючи могилу матері, завітав до товариша . А той: недавно Гріша листа надіслав.

Відразу відправив телеграмму, замовив розмову. А невдовзі зустрічав Григорія. 37 років тривала їхня розлука. Брат всі роки працював газоелектрозварником в Середній Азії. А потім переїхав до Львова. Ось так зустрілися брати.

А тим часом життя не стоїть на місці, воно потихеньку котиться дозаходу. Михайло Кузьмич мріяв поїхати в Хатинь, але із-за ряду життєвих обставин так і не поїхав. Проте свою мрію втілив у поетичному творі. «Хатинь»

Сторінка сьома. *« З болем в серці згадуючи дати»*

Михайло Кузьмич – людина надзвичайної життєвої активності. На його обличчі – завжди приємна посмішка. Чуйний, справедливий, життя його навчило всьому: бути працьовитим, бережливим, цінувати людей і їхню працю. Його кредо: добро – це норма. А зло – виключення із загальних правил.

Про таких, як він, кажуть, що старість вдома не застане. Щедро наділений від природи талантами. Та найбільший із них – талант людинолюба.

Нині створив у селі організацію дітей війни, об’єднав їх, допомагає вирішувати їхні проблеми. А в перерві між громадськими справами, якими займається на добровільних началах, пише вірші, чудову поезію, яка йде з глибини його неординарної душі й чуйного серця, бо в ній - все його нелегке й достойне письменницького пера життя.

…Орали ниву, сіяли хліби.
Самі жне мали крихти і підмоги.
Закон суворий грізної доби:
«Усе для фронту, все – для Перемоги!»
Міста і села зводили з руїн,

Варили сталь, кували грізну зброю,
Землю, знівечену від мін,
Як санітари обробляли після бою.

Поранених виносили з полів,
В бараках «врачували» на соломі,
Полеглих хоронили без гробів…
Лежать бійці ще й досі невідомі…
Війна взяла дитинство і батьків,
Мужніли ми в закуреній «общазі»
Хоробрі юнги і сини полків.
За вас зробили підпис на Рейхстазі,
В роботі від зорі і до зорі,
Знедолені, обірвані, голодні.
Вклоняюсь вам, невтомні трударі.
Ваш подвиг хай наслідують сьогодні.

Перегляд відео з домашнього архіву письменника.

Домашнє завдання. Написати твір-роздум на тему: « Велика Вітчизняна війна в долі моєї сім'ї»

Додаток 4

Тема. Відсоткові розрахунки. Формула складних відсотків

Мета уроку:

 навчальна:

✔ домогтися засвоєння учнями змісту: означення поняття «складні відсотки»; формули складних відсотків;

✔ систематизувати знання учнів: про означення поняття «відсоток від числа»; формули, що виражають способи розв'язування основних задач на відсотки;

✔ виробити вміння: відтворювати зміст вивчених понять та алгоритмів і застосовувати їх для розв'язування вправ, що передбачають розв'язування основних задач на відсотки, а також застосування формули складних (банківських) відсотків.

 розвиваюча: розвивати пам'ять, логічне мислення, мовлення учнів, викликати інтерес до навчання.

 виховна: виховувати почуття патріотизму, любові до рідної землі, працелюбність, віру в себе та в краще майбутнє своєї Батьківщини.

Тип уроку: закріплення знань, відпрацювання вмінь.

Наочність та обладнання: портрет Т.Г.Шевченка,

картки з домашнім завданням.

ХІД УРОКУ

…Свою Україну любіть,
Любіть її…во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Тарас Шевченко

I. Організаційний момент

Учитель. 9 березня ми відзначаємо День народження великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка. Тому ми спробуємо поєднати те, що здається, неможливо поєднати, закріпити вивчений матеріал та одночасно пригадати основні дати життя і смерті талановитого поета і художника.

II. Перевірка домашнього завдання

Для перевірки рівня засвоєння основних знань та вмінь учнів на попередньому уроці, учням пропонується виконати наступні задачі.

Задача 1

Бійці батальйонів спецпризначення «Світязь», «Дніпро 1» та «Київ1» вирушили в зону АТО. Відомо, що чисельність батальйону «Київ1» складає 50% від чисельності «Дніпро1», а «Світязь» - 40% від «Київ1». На скільки відсотків чисельність батальйону «Світязь1» менша від чисельності «Дніпро1»?

Задача 2

Місткість бензобака тягача МТЛБ 520 л. Витрати дизельного пального на 100 км шляху становить 105 л. Скільки відсотків пального залишиться в баку тягача після подолання ним відстані 260км, якщо вирушить у дорогу з повним бензобаком?

III. Формулювання теми, мети і завдань уроку

Основна мета даного уроку полягає в тому, щоб закріпити знання учнів про формули розв'язування задач на відсотки, а також продовжити роботу над виробленням умінь виконувати дії відповідно до цих формул.

IV. Актуалізація опорних знань та вмінь учнів

Усні вправи

Знайдіть:

1) 25% від числа 28; 2) 125% від числа 36.

3) число, 20% якого дорівнює 18.

4) скільки відсотків становить число 7 від числа 35.

Складіть задачу за виразом: $1000 \cdot \left(1+\frac{20}{100}\right)^2$.

V. Відпрацювання вмінь

Письмові вправи

Сьогодні ми будемо не просто розв’язувати задачі. Їх результати стануть ще й відповідями на запитання щодо біографії великого поета.

Задача 1. Вкладник поклав у банк 665 грн під 7 % річних. Який прибуток він отримає через один рік?

Розв’язок підкаже нам скільки років життя було відведено талановитому поету і художнику.

Відповідь: 47.

Задача 2. Вкладник поклав у банк 1440 грн під 8 % річних. Скільки грошей буде у нього на рахунку через 3 роки?

Розв’язання цієї задачі дасть відповідь на запитання про рік народження Тараса Григоровича Шевченка – українського генія.

Розв’язання

Використовуємо формулу складних відсотків

$$a_n = a_0 \left(1+\frac{p}{100}\right)n ,$$

a_0=1440, p=8, n=3.

Звідси, a_n=1440 $\left(1+\frac{8}{100}\right)3 \approx$ 1814(грн).

Відповідь: 1814 грн.

Задача 3. Скільки грошей поклав у банк вкладник під 12 % річних, якщо через 2 роки на його рахунку стало 2335 гривень?

Результат цього обчислення також визначає рік, коли національний пророк пішов з життя.

Розв'язання

За формулою складних відсотків

$$a_n = a_0 \left(1+\frac{p}{100}\right)n ,$$

a_n=2335, p=12, n=2, матимемо:

$a_0 = a_{n} \div \left(1+\frac{p}{100}\right)n = 2335 \div 1{,}122 \approx$ 1861(грн).

Відповідь: 1861 грн.

Учитель. Отже, Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці на Черкащині у багатодітній сім'ї кріпаків – Григорія Шевченка та його дружини Катерини. Але на превеликий жаль, життя народного митця було дуже коротким. Він помер 10 березня 1861 року у віці 47 років.

Шевченко – це не тільки той, кого вивчають, а й той, яким живуть. У ньому черпають сили та надії. У глибини майбутнього слав Шевченко свої непохитні заповіти синам рідної землі. І серед його заповітів перший і останній:

…Свою Україну любіть,
Любіть її…во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

VI. Підсумок уроку

Контрольні запитання

1. Що називають відсотком від числа?
2. Як знайти a % від числа b? Наведіть приклад.
3. Як знайти число, якщо a % від цього числа дорівнює b? Наведіть приклад.
4. Як знайти, скільки відсотків становить одне число від іншого?
5. Чи сподобався вам сьогоднішній урок?
6. Що цікавого ви дізналися?

VII. Домашнє завдання

Повторити формули розв'язування задач на відсоткові розрахунки.

Учні класу об'єднуються у 3 групи. Кожна група одержує завдання:

1) Скільки відсотків від грошової купюри "Тараса Шевченка" становить "Володимир Великий"? "Ярослав Мудрий"? "Богдан Хмельницький"? "Іван Мазепа"? "Михайло Грушевський"? "Леся Українка"? "Григорій Сковорода"?

Відповідь: 1 %; 2%; 5%; 10%; 50%; 200%; 500%.

2) Яку найменшу кількість грошових купюр і з чиїм зображенням потрібно взяти, щоб отримана сума становила p % від номіналу купюри із зображенням Тараса Шевченка?

p=8 % ; 2) p=18 %

Відповідь: 1) по 1-ій купюрі “Богдана Хмельницького” “Ярослава Мудрого” і “ Володимира Великого”; 2) по 1-ій купюрі “Івана Мазепи”, “Богдана Хмельницького”, “Ярослава Мудрого” і “ Володимира Великого”.

3) Від купюри з чиїм зображенням:

1) сума 3-х купюр із зображенням Богдана Хмельницького і 5-ти купюр із зображенням Івана Мазепи становить 65 % ?

2) сума 2-х купюр із зображенням Івана Франка і 3-х купюр із зображенням Володимира Великого становить 43%? %? Відповідь: від купюри номіналом 100 гривень із зображенням Тараса Шевченка.

Додаток 5

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР. « ЛЕСЯ УКРАЇНКА – НАЦІОНАЛЬНА ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ»

Мета:

навчальна: активізувати навички монологічного мовлення на рівні зв'язного висловлювання з опорою на план; розширити знання учнів про видатну українську поетесу Лесю Українку;

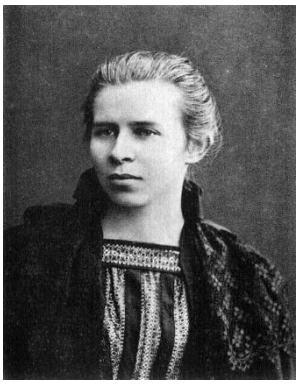
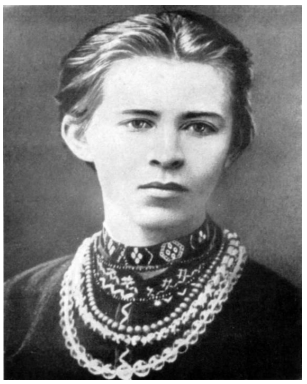
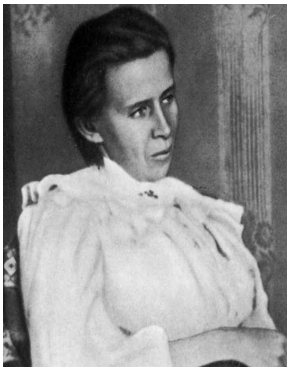
розвиваюча: розвивати вміння аудіювати текст; розвивати в учнів культуру бесіди, прищеплювати навички самостійної роботи;

виховна: виховувати патріотизм, повагу до культурних надбань нашого народу, любов до рідного слова, милозвучності мови.

Обладнання: мультимедійна дошка, фото та відео матеріали з біографії Лесі Українки, збірка віршів поетеси українською та англійською мовами.

Procedure

В залі лунає мелодія з «Лісової пісні» (сопілка), на екрані з'являються світлини Лесі Українки з написом «STRONGINSPIRIT» - сильна духом!

Compere. We begin our school party dedicated to LarysaPetrivnaKosach, the greatest Ukrainian poetess and playwright, is known to the world as Lesya Ukrainka.

Who told you I submit to fate, Than I am weak as water? Has any seen my hand once shake, My song of thoughts once falter? Once I did, perhaps you heard, Give way to lamentation – `twas stormy spring that in me stirred, Not autumn`s gray negation. With autumn … sadness comes again – Some brighten, or droop in shadow;	Хто вам сказав, що я слабка, Що я корюся долі? Хіба тремтить моя рука Чи пісня й думка кволі? Ви чули, раз я завела Жалі та голосіння, - То ж була буря весняна, А не сльота осіння. А восени… Яка журба, Чи хто цвіте, чи в'яне,

Even the weeping willow then Shows purple or golden bravado. But when the flowers and vivid hues Are buried and the winter rules, Upon this grave the Northking strews With icy fingers precious jewels. And meanwhile I shall stay alive, Like sea – waves in the doldrums, That seem to sleep and won`t revive…*	Тоді й плакучая верба Злото-багряна стане. Коли ж суворая зима Покриє барви й квіти – На гробі їх вона сама Розсипле самоцвіти. Та поки що я буду жить, Як в тишу морська хвиля, На погляд море спить*

Compere LesyaUkrainka was born on 25th of February 1871 in the town of Novohrad-Volynskyi of Ukraine. She was the second child of Ukrainian writer and publisher OlhaDrahomanova-Kosach, better known under her literary pseudonym OlenaPchilka.Ukrainka's father was Petro AntonovychKosach, head of the district assembly of conciliators, who came from the northern part of Chernihiv province. After completing high school in Chernihiv Gymnasium, Kosach studied mathematics at the University of Petersburg. Two years later, he moved to Kyiv University and graduated with a degree in law. In 1868 he married OlhaDrahomaniv, who was the sister of his friend MykhayloPetrovychDrahomanov, a well-known Ukrainian scientist, historian, philosopher, folklorist and public figure.

Hymn. Grave

To you, our dear Mother Ukraine wracked with misery boundless,
I pluck the firstst ring of my lyre.
And softly the sound will flow out with a solemn profoundness,
A song that my heart will inspire.
The song will fly through the wide world, and it stenderref rain,
Where in my fond hope is revealed,
Will ask the world's people where happiness lies for Ukraine,
Where her fortune unknown is concealed.
Some where in the world it may bemylone-wingingsong
With bird song will meet and will blend,
Then over far trails strewn with thorn sin a clamorous throng
The song sters their passage will wend.
The flock will cross mountains, the flock will cross
Seas of dark blue,
Fly over the fair fields of grain,
And hight, oh so high, the heaven ly vaults passing through,
May find there the fate of Ukraine.
And may be that long – desired happiness then will appear,
And over our hearthsit will reign,
Will come to you, land that I love, my country so dear,
My ill-fated Mother Ukraine.

***

До тебе, Україно, наша бездольная мати,
Струна моя перша озветься.
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллється.

По світі широкому буде та пісня літати,
А з нею пісня кохана

Скрізь буде літати, по світі між людьми питати,
Де схована доля незнана?
І, може зустрінеться пісня моя самотная,
У світі з пташками-піснями,
То швидко полине тоді таягучная зграя
Далеко шляхами-тернами.
Полине за синєє море, полине за гори,
Літатиме в чистому полю,
Здіймається високо-високо в небесні простори
І, може спітка тую долю.
І, може тоді завітає та доля жадана
До нашої рідної хати,
До тебе, моя ти Україно мила кохана,
Моя безталанная мати!

Compere Lesya inherited her father's features, eyes, height, and build. Like her father, she was highly principled, and they both held the dignity of the individual in high regard. Despite their many similarities, Lesya and her father were different in that her father had a gift for mathematics, but no gift for languages; on the contrary, Lesya had no gift for mathematics, butsheknew English, German, French, Italian, Greek, Latin, Polish, Russian, Bulgarian, and her native Ukrainian.

P3My thoughts to you forever seem to strain,
Neglected and unhappy land I cherish;
I think my heart will perish,
When I remember you, from deepest pain.
These eyes have everywhere seen evil, violence-
But plight like yours has never crossed my vision;
Eyes weep of their own volition
Hot tears of shame that stem from impotence.
Oh, long have fallen oceans of such tears…
Why, all Ukraine could drown in these deep seas;
Enough of tears that cannot ease!
Where even weeping blood fails – what good tears?
І все-таки до тебе думка лине,
Мій занапащений, нещасний краю,
Як я тебе згадаю,
У грудях серце з туги, з жалю гине.
Сі очі бачили скрізь лихо і насилля,
А тяжчого від твого не видали,
Вони б над ним ридали,
Та сором сліз, що ллються від безсилля.
О, сліз таких вже вилито чимало,-
Країна ціла може в них втопитись;
Доволі вже їм литись,-
Що сльози там, де навіть крові мало!

CompereLarysaKosach spent her childhood among picturesque woods and lakes of Volyn. The sensitsve girl imbibed with all her nature the beauty of the native land, its songs and legends.Being four, Lesya learnt to read, and at the age of eight, she wrote her first poem. This

poem “HOPE” , permeated with the adult sorrow, appeared because of the girl`s deep sufferings connected with the arrest and exile of Lesya`s aunt,OlenaAntonivnaKosach, who took part in a political movement against the tsarist autocracy.

HOPE

No freedom have I, my good fortune has flown,
A lone hope is left, the one thing that I own.
The hope of returning once more to Ukraine,
To feast longing eyes on my homeland again,
To feast longing eyes on the Dnieper’s rich blues,
And there live or perish, whatever ensues;
Feast my eyes on the steppe and grave mounds I love,
Recall ardent thoughts and the dreams I once wove.
No freedom have I, my good fortune has flown,
A lone hope is left, the one thing that I own.

НАДІЯ
Н ідолі ,ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:
Надія вернутись ще раз на Вкраїну,
Поглянуть іще раз на рідну країну ,
Поглянуть іще раз на синійДніпро,-
Там житии чи вмерти, мені все їдно;
Поглянуть іще раз на степ, могилки,
Востаннє згадати палкії гадки…
Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталасьтільки надія одна.

Compere at the beginning of 1881, Lesya got a severe cold. Thus her serious illness began – the tuberculosis of bones which tormented the poetess troughtout her entire life and the struggle against which she called * the thirty-year war.

Because of her illness, LesyaUkrainka had never attended a gymnasium or any other educational establishment. At first she studied together with her brother Mykhaylo at private teachers(in particular she learnt Greek and Latin), later with the help of her mother she mastered German and French. Studying by herself, Lesya learnt many foreign languages, perfectly knew history, world literature and philosophy. She became one of the most educated women of her time.

CONTRA SPEM SPERO	**CONTRA SPEM SPERO**
Get away, gloomy thoughts of the autumn! It is springtime now, golden spring. Can our young years pass utterly joyless On the wheel of the seasons’ swing? No! Through tears I would burst out laughing, Sing a song when grief is my lot. Always I, against hope, keep on hoping… I would live! Away, gloomy thought!	Гетьте, думи ви, хмари осінні! Тож тепера весна золота! Чи то так у жалю, в голосінні Проминуть молодії літа? Ні, я хочу крізь сльози сміятись Серед лиха співати пісні, Без надії таки сподіватись, Жити хочу! Гетьдуми сумні! Я на вбогім, сумнім перелозі

So in fields full of glooms and dejection, I shall plant my flowers of cheer, I shall plant in the frost vivid flowers, I shall water them with bitter tears. Scalding tears that will melt the cold armour Of the ice that has long on earth lain, Maybe flowers will bloom and a springtime, Bearing joy for me too, come again. I shall climb up a steep rocky mountain, On my back a great stone will I bring; Though I bear such a terrible burden, Still a merry song shall I sing. Weary eyes shall not close for a respite Through the dark of the night that drags on, I await the bright queen of the night sky The lodestar, precursor of dawn. Yes! Through my tears I would burst out laughing, Sing a song when grief is my lot. Ever I, against hope, keep on hoping – I will live! Away, gloomy thought!	Буду сіять барвисті квітки, Буду сіять квітки на морозі, Буду лить на них сльози гіркі. І від сліз тих гарячих розтане Та кора льодовая, міцна, Може, квіти зійдуть – і настане Ще й для мене весела весна. Я на горку круту, крем'яную Буду камінь важкий підіймать І, несучи вагу ту страшную, Буду пісню веселу співать. В довгу, темную нічку невидну Не стулю ні на хвильку очей, Все шукатимузірку провідну, Ясну владарку темних ночей. Так! Я буду крізь сльози сміятись, Серед лиха співати пісні, Без надії таки сподіватись, Буду жити! Геть думи сумні!

ComperelesyaUkrainka`s first poetic collection «On the Wings of the Songs» came out in March 1893. It was published in Lviv, and Ivan Franko took part in preparing the book for publication. After: in 1899 «Thoughts and Dreams»; «Echoes»- in 1902; «The Possessed» - in 1901;«An Autumn Tale» and many others greatest works…

Almost every Ukrainian child, known or heardthis poem:

lullaby	**колискова**
Moonlight brightly shining, Softly rays untwining, Falling sublime. Sleepy – head, no crying, It is bed time. Darling, sweetly slumber, Till your sadly wonder Who joy brief. Soon enough you`ll blunder On evil and grief. Hard times are not sunny! Moments far from honey! Evil appears… Bye – lo, baby bunny!	Місяць яснесенький Проміньтихесенький Кинув до нас. Спи ж ти, малесенький! Пізній бо час. Любо ти спатимеш, Поки не знатимеш, Що то печаль; Хутко прийматимеш Лихо та жаль. Тяжка годинонько! Гірка хвилинонько! Лихо не спить… Леле дитинонько!

Life is all tears. Shame smarts, so remember, Fate makes you surrender: Your time will come. If you don`t surrender, Sleep will be gone… Moonlight, brightly shining, Softly rays untwining, Falling sublime. Sleepy – head, no crying… Sleep while there`s time.	Жить – сльози лить. Сором хилитися, Долі коритися; Час твій прийде З долею битися,- Сон пропаде… Місяць яснесенький Промінь тихесенький Кинув до нас… Спи ж ти, малесенький, Поки є час!

Compere From childhood to the end of her life Lesya battled tuberculosis. Her illness drove her from clinic to clinic, from country to country. She was in the Crimea, Bulgaria, Vienna, Berlin, Italy, Egypt and Georgia.Lesya`s health deteriorated, the tuberculosis process in the joint of her leg progressed despite all the attempts to cure it by mud baths, and the so-called «stretching», and various injections. But no physical sufferings could break the strong will of the poetess. In her most hard times she continued to work as the circumstances permitted, she tried never to burden her relations and friends with her problems, keeping outward calm and optimism.

LesyaUkrainka`s based on folk traditions and penetrated by advanced social and aesthetic ideas, made her a poetess of international caliber.

As a child I sometimes fell, Hard enough for it to hurt; Though my heart with pain would swell, Yet I rose without a word. They asked me: `Did you hurt yourself?` `i`m all right,` I would reply – My pride would then assert itself: I laughed in order not to cry. But now the drama soon will end; For me, a bitter cup to sip, And a clever epigram Is on the brink of tongue and lip. But laughter can be merciless: I fear the blade of open chaff. And so, surrendering my pride, I cry in order not to laugh.	Як дитиноюбувало, упаду собі на лихо, то хоч в серцебіль доходив, я собі вставала тихо. «Що, болить?» - мене питали, Але я не признавалась – Я була малою горда, - Щоб не плакать, я сміялась. А тепер, коли для мене Жартом злим кінчиться драма, І от-от зірватисьмає Гостра, злобна епіграма,- Безпощаднійзброїсміху Я боюсяпіддаватись І, забувшидавнюгордість, Плачу я, щоб не сміятись.

Compere Thank you, dear children. You helped us to learn better the literary legacy of a famous Ukrainian poetess, LesyaUkrainka!

Додаток 6

Тема: Видатні вчені-біологи України

Мета:

навчальна : узагальнення й поглиблення знань про видатних учених-біологів України, їхній внесок у розвиток біологічної науки;

розвиваюча : розвивати вміння самостійно працювати з додатковою та довідковою літературою;

виховна : формування в учнів почуття гордості за свою Батьківщину; виховання національної свідомості, уявлення про досягнення України в галузях науки та її місце на світовому рівні;

Матеріально-технічне й дидактичне забезпечення: підручник для 10 класу «Біологія», портрети вчених, мультимедійний проектор, презентація: «Вчені- біологи України» фотографії, схеми, малюнки.

Тип уроку: комбінований.

Структура уроку

1. Організаційний етап
2. Актуалізація опорних знань
3. Мотивація навчальної діяльності
4. Вивчення нового матеріалу: *Видатні вчені-біологиУкраїни*
5. Узагальнення, систематизація знань і вмінь учнів
6. Самостійна робота учнів
7. Домашнє завдання
8. Підбиття підсумків уроку

Хід уроку

I. Організаційний момент

Вітання, перевірка готовності учнів до уроку, налаштування їх на активну роботу.

II. Актуалізація знань учнів

Бесіда (уявний мікрофон)

- Біологія - це?
- Які основні біологічні науки ви знаєте?
- Які винаходи людства сприяли розвитку біології?
- Яких ви знаєте вчених-біологів?

III. Мотивація навчальної діяльності

Історія біології багата на яскраві прізвища вчених, відкриття яких є гордістю людства. Відлік можна розпочати ще з часів Давньої Греції це – Арістотель, який заклав підвалини порівняльної анатомії, Теофраст − основи ботанічної класифікації, Гіппократ – основи медицини.

У всі часи вчені працювали над своїми працями, новими відкриттями в різних державах. Нам відомо багато різних видатних імен: Р. Гук, К. Лінней, Т. Шванн, Ч. Дарвін та багато інших. А чи є серед відомих науковців українці?

Кого можна вважати відомим українським вченим: тих хто народився в Україні, чи і тих, хто працював в Україні і зробив свої відкриття тут? (дискусія)

IV. Вивчення нового матеріалу

Пояснення нового матеріалу: *Видатні вчені-біологи України.*

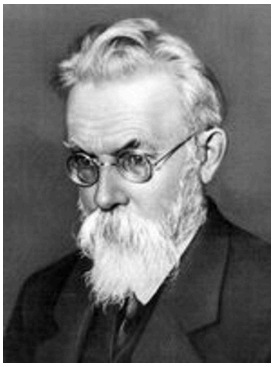
Відкриття, знахідки, гіпотези з біології є результатом діяльності вчених всього світу. Свій внесок у розвиток цієї науки зробили й українські вчені-біологи. Проте не всі вони відомі як у рідній країні, так і за її межами. Сьогодні ми з вами згадаємо деяких з них.

Перегляд презентації «Вчені-біологи України»

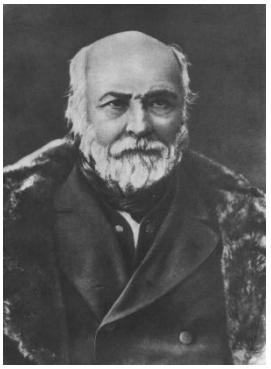
Обговорення вчених та їх відкриттів згідно з презентацією.

Під час пояснення та обговорення нового матеріалу учні класу заповнюють таблицю:

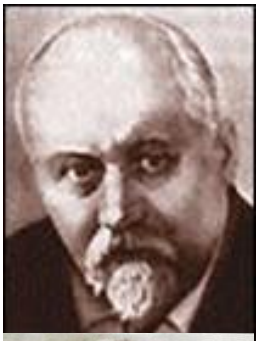
Прізвище вченого	Роки життя	Основні наукові відкриття

Вернадський Володимир Іванович (1863—194). Український філософ, природознавець, мислитель, засновник геохімії, біогеохімії. Працював в Україні Академік АН України, її перший президент. Заснував хімічну лабораторію АН України реорганізовану в Інститут загальної та неорганічної хімії АН України. Основоположник науки геохімії. Вивчав міграцію хімічних елементів у земній корі. Створив теорію про провідну роль живих істот у геохімічних процесах. Вивчив хімічний склад тваринних та рослинних організмів. Вперше дав визначення біосфери, засновник вчення про біосферу. Член багатьох академій наук та наукових товариств.

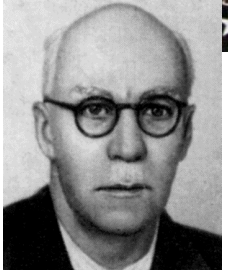
Пирогов Микола Іванович (1810—1881). Російський та український хірург, анатом і педагог. Засновник атласа топографічної анатомії людини, засновник військово-польової хірургії, започаткував використання анастезії при оперативних втручаннях. Перетворив хірургію на науку, озброївши лікарів науково обґрунтованою методикою оперативного втручання. З 1866 р жив у с. Вишня(поблизу Вінниці), організував там лікарню. Один із засновників хірургії як наукової дисципліни.

ЗаболотнийДанило Кирилович(1866 - 1929). Український мікробіолог, епідеміолог, засновник Інституту мікробіології та епідеміології в Києві. У 1893р зробив на собі небезпечний дослід: випив живу холерну культуру, після попередньої пробної імунізації, щоб довести ефективність імунізації через рот (цим досвідом покладено було початок методам ентеровакцинації). Опублікував понад 200 праць, присвячених головним чином вивченню інфекційних хвороб - чуми та холери.

Богомолець Олександр Олександрович (1881 - 1946).
Український учений-патофізіолог. Основоположник української школи патофізіології, ендокринології і геронтології. Депутат Верховної Ради СРСР 1-го та 2-го скликань. Очолював створений ним Інститут експериментальної біології та патології.

ШмальгаузенІван Іванович(1884-1963).

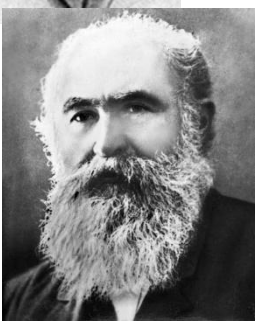
Народився в Києві. Закінчив Київський університет. Працював у Київському, Московському, Воронезькому університетах, очолював Інститут зоології АН України. Наукові праці присвячено питанням еволюційної морфології, експериментальної зоології,вивченню закономірностей росту, філогенії тварин.

Навашин Сергій Гаврилович (1857-1930).
Академік АН України. Закінчив Московський університет. Працював у Київському університеті. Широко відомі його класичні дослідження в галузі ембріології та цитології рослин. Світову славу йому принесло відкриття подвійного запліднення в покритонасінних рослин. Автор відкриття хромосом-супутників.

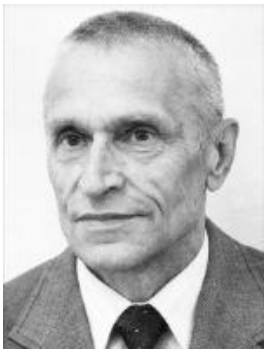
МечниковІлля Ілліч(1845— 1916). Народився в с.Іванівка (тепер — Харківська обл). Український, російський і французький науковець, один із основоположників еволюційної ембріології, імунології та мікробіології. Розробив теорії зародкових листків, походження багатоклітинних організмів. Відкрив явище фагоцитозу. Лауреат Нобелівської премії з фізіології та медицини.

КащенкоМиколаФеофанович(1855 - 1935).
Учений-біолог, ембріолог, селекціонер, академік УАН (з 1919). З 1912 – професор Київського політехнічного інституту. Виступив ініціатором створення Зоологічного музею (1919-1926) та акліматизаційного саду (1913 - 1931). Основні напрямки досліджень пов'язані з вивченням проблем ембріології хребетнихтварин і людини, гістології, мікроскопічної техніки, теріології, герпетології, акліматизації та селекції рослин.

Микола Федорович Гамалія. Український і радянський мікробіолог і епідеміолог, почесний академік Академії Наук СРСР (з 1940), заслужений діяч науки (з 1934). Автор більше 300 наукових робіт, значна частина яких присвячена проблематиці сказу й холери. У 1954—56 рр. вийшло друком шеститомне зібрання наукових праць М. Ф. Гамалії.

Амосов Микола Михайлович (1913 -2002). Очолював клініку грудної хірургії Українського науково-дослідного інституту туберкульозу та грудної хірургії, працював у Київському інституті вдосконалення лікарів інституту кібернетики АН України, був директором Інституту серцево-судинної хірургії. Основні наукові праці присвячено грудній хірургії, анестезіології та біокібернетиці. Розробляв питання хірургічного лікування захворювань легень та серця штучного кровообігу, фізіологію серця. Запропонував модифікації апарата штучного кровообігу й протезів клапанів серця. Займався проблемами біологічної та медичної кібернетики, моделюванням основних психічних функцій мозку Акідемік НАН України.

Олександр Володимирович Палладін (1885 - 1972).
Основні наукові праці присвячені біохімії нервової системи і м'язової діяльності, біохімії вітамінів і живлення. З 1925 р. очолював Український біохімічний інститут. Першим почав систематичне вивчення біохімії нервової системи. Встановив біохімічну топографію нервової тканини: особливості хімічного складу й біохімічних характеристик морфологічно й функціонально відмінних частин центральної та периферичної нервової системи.

Бец Володимир Олексійович (1834 - 1894).
З 1868 року — професор, завідувач кафедрою анатомії Київського університету.
Його роботи присвячені будові людського мозку, що сприяло розвиткові фізіології центральної нервової системи. Він відкрив рухову зону кори головного мозку й описав в 1874 році велетенські пірамідні нервові клітини, названі його ім'ям.

Миха́йло Фе́дорович Іванóв (1871- 1935).
Радянський вчений у галузі тваринництва, селекціонер.
Закінчив Харківський ветеринарний інститут у 1897.
За пропозицією Іванова в 1925 була організована зоотехнічна дослідницька станція й племінна станція в «Асканії-Новій», Херсонська область, якою він завідував до кінця життя.

Є ще багато відомих відкриттів та знаменитих особистостей.
Досягнення в українські ботанічній науці належать Олександру Васильовичу Фоміну, Миколі Григоровичу Холодному, Миколі Миколайовичу Гришку (1901-1964), зоологічній – Карлу Федоровичу Кесслеру (1815-1881), Володимиру Опанасовичу Караваєву (1864-1939), Вадиму Олександровичу Топачевському (1930-2004), біохімії – Олександру Володимировичу Палладіну, Миколі Євдокимовичу Кучеренку (1938-2008), гідробіології – Олександру Вікторовичу Топачевському (1897-1975), радіобіології – Дмитру Михайловичу Гродзинському (1929 р. н.), генетиці – Сергію Михайловичу Гершензонуг, мікробіології – Данилу Григоровичу Заболотному, фізіології людини й тварин – Олександру Олександровичу Богомольцю, Василю Юрійовичу Чаговцю (1873-1941), Платону Григоровичу Костюку, паразитології – Олександру Прокоповичу Маркевичу (1905-1999)

Заповнена таблиця може мати такий вигляд:

Прізвище вченого	Роки життя	Основні наукові відкриття
1. ПироговМ. І.	1810-1881	Засновник топографічної анатомії і оперативної хірургії, військово-польової хірургії.
2. Вернадський В.І.	1863-1945	Засновник вчення про біосферу, біогеохімії.

3. Гамалія М.Ф.	1859-1949	Створив в 1886 р. в Одесі першу бактеріологічну станцію, директор Бактеріологічного інституту в Одесі. Створив вакцини проти віспи та холери.
4. Богомолець 0.0.	1881-1946	Організатор науки на Україні. Створив вчення про фізіологічну систему сполучної тканини.
5. Заболотний Д.К.	1866-1929	Мікробіолог і епідеміолог. Вивчав холеру, чуму, дифтерію (вперше застосував для лікування сироватку). Проводив досліди на собі.
6. Мечников 1.1.	1845-1916	Створив теорію клітинного імунітету. Лауреат Нобелівської премії (1908 р.).
7. Навашин С.Г.	1857-1930	Відкрив подвійне запліднення у квіткових рослин.
8. Палладій О.В.	1885-1972 .	Засновник біохімічної школи. Вивчав біохімію м'язової та нервової діяльності, вітаміни. Синтез вікасолу.
9. Іванов М.Ф.	1871-1935	Селекція та акліматизація тварин (Асканія-Нова).
10. Амосов М.М.	1913	Кардіохірург, біологічна та медична кібернетика, моделювання психічних функцій мозку.
11. Бец В.О.	1834 - 1894	Анатом і гістолог. Один з фундаторів учення про цитоархітектоніку кори головного мозку. Описав гігантські пірамідні нервові клітини, названі його ім'ям(клітини Беца).
12. Шмальгаузен І. І.	1884-1963	Наукові праці присвячено питанням еволюційної морфології, експериментальної зоології, вивченню закономірностей росту, філогенії тварин.

V. Узагальнення, систематизація знань і вміньучнів

Робота із зошитом. Робота з підручником.

Під час узагальнення й систематизації знань слід звернути увагу на імена видатних біологів України, обговорити їхній науковий подвиг, відзначити важливість їхніх наукових відкриттів, використовуючи роботу із зошитом і текстом підручника.

Запитання для обговорення

ƒƒ- Що ви знаєте про внесок вітчизняних біологів у розвиток ботаніки?

ƒ - Що ви знаєте про внесок вітчизняних біологів у розвиток фізіології?

ƒƒ- Що ви знаєте про внесок вітчизняних біологів у розвиток біохімії?

- Чи відчуваєте ви гордість за своїх вчених співвітчизників?

- Чи хочете ви зробити свій внесок у розвиток вітчизняної науки?

VI. Самостійна робота учнів

1.*Установіть відповідність між іменами вчених України та їхніми*

відкриттями.

1. Володимир Іванович Вернадський
2. Микола Іванович Пирогов
3. Сергій Гаврилович Навашин
4. Володимир Іванович Палладін

А. Основоположник топографічної анатомії та оперативної хірургії

Б. Відкриття подвійного запліднення в покритонасінних рослин

В. Основоположник учення про біосферу

Г. Засновник вітчизняної біохімічної школи

Д. Засновник школи вікової фізіології

2. Установіть відповідність між іменами вчених України та їхніми відкриттями.

1. Мечников Ілля Ілліч
2. Богомолець Олександр Олександрович
3. ЗаболотнийДанило Кирилович
4. Бец В.О.

А. Створив вчення про фізіологічну систему сполучної тканини.

Б. Один з фундаторів учення про цитоархітектоніку кори головного мозку

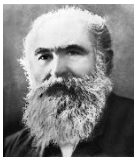
В. Створив теорію клітинного імунітету.

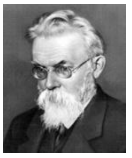
Г. Вивчав холеру, чуму, дифтерію (вперше застосував для лікування сироватку).

3. Установіть відповідність між іменами вчених України та їхніми портретами.

1.Амосов Микола Михайлович
2. КащенкоМикола Феофанович
3. Вернадський Володимир Іванович
4. Мечников Ілля Ілліч

А) Б) В) Г)

V. Домашнє завдання

Опрацювати параграф підручника;

Продовжити таблицю в зошиті з ученими біологами України;

Цікаві факти з життя вчених біологів України.

IV.Підбиття підсумків уроку

Підсумок вчителя, подяка учням, які були найактивніші, перевірка заповненої таблиці, виставлення оцінок.

Додаток 7

П Л А Н

проведення тижня,

присвяченого 200 – річчю з Дня народження

Т.Г. Шевченка

1. Відкриття тижня.
2. Конкурс «Світ українського слова»
3. на кращого читця поезій Т.Г. Шевченка.
4. Випуск літературної газети «Народився, щоб осяяти Україну».
5. Виставка-конкурс малюнків до творів Т.Г.Шевченка.
6. Виставка-конкурс рефератів на тему: «Т.Г. Шевченко й сьогодення.
7. Виставка художніх творів Т.Г.Шевченка.
8. Виставка вишивок членів гуртка «Вишиваночка».
9. Закриття тижня, підведення підсумків, нагородження переможців.

Серед великих світочів духу, яких дали людській цивілізації народи , одне з найпочесніших місць належить геніальному синові України Тарасові Шевченку. Двісті років виповнилося від дня народження цього титана мислі й слова, революційного Прометея, провісника «сім'ї вольної, нової», співця вселюдського єднання. Таким живе Тарас у глибині наших сердець, саме таким сьогодні йде по звираженій, бентежній, жадаючій миру Україні.

В темній від горя кріпацькій хаті він народився, щоб осяяти всю Україну! Щоб стати тим, у кому найповніше виявив себе творчий геній українського народу.

Поетову з'яву на світ доля зустріла панським канчуком у руці, і мала вона колір жандармських мундирів, пашіла мертвотним вогнем далеких пустель, та все ж і в битві із, здавалось би, всемогутньою долею поет вийшов переможцем; із безодні відчаю і страждань він піднявся над світом, високочолий, вислявши вперед, до нащадків, своїх вірних гінців – любов і крилату надію!

Шевченко довів, що не кожна галузка верби йде на шпіцрутени; посаджена навіть у пустелі, вона може дати початок садам для майбутнього.

Все, до чого торкався Шевченків геній, набувало здатність рости й плодоносити. Серед тих, кого називаємо творцями літературної мови нашого народу, Шевченкові належить перше місце. В його ліриці та поемах українське слово постало у всіх своїх чарах, у неперевершеній силі виразності, влучності й художнього блиску.

Поезії Кобзаря народжені для того, щоб не вмирати ніколи. Через часові відстані ми ще ясніше бачимо життєвий і творчий подвиг цієї людини, відкриваємо унікальність його всебічно обдарованої особистості, ще повніше осягаємо неперехідне значення творчості поета, співучих і грізних його віршів, у яких і сьогодні все дихає життям, вільнолюбством, правдою, революційною гуманістичною пристрастю, захоплює летом думки, глибиною і красою людського почуття.

Святкування 200-річчя великого українського поета у Теплицькому професійному аграрному ліцеї розпочалось із проведення обласного конкурсу поезії та прози «Світ українського слова».

У святково прибраному кабінеті української мови та літератури зібралися учасники конкурсу. На стіні портрет Т.Г.Шевченка, обрамлений у вишитий рушник, репродукції його

картин, виставка художніх творів автора та літературна газета, присвячена роковинам Кобзаря.

Свято розпочав директор ліцею Павло Федорович Гордійчук. У своєму виступі він зазначив, що на захід зібралися всі, кому небайдужа творчість Кобзаря, щоб продемонструвати свою ерудицію, талант, знання життєвого шляху та творчості письменника.

На конкурсі юні конкурсанти представляли твори Т.Г.Шевченка, композиції за творами великого Кобзаря, твори сучасних авторів Тепличчини про Т.Г.Шевченка. Оцінювало декламаторів Шевченківської поезії компетентне журі. Ним було відзначено майстерність 15-ти претендентів на дипломи, а також їх знання творів Шевченка. Лідерами конкурсу в старшій віковій категорії стали: Євген Красномовець та Любов Царенко (учні 9 групи), Ольга Терлецька (учениця 4 групи). В середній віковій категорії перші місця вибороли: Ольга Воробйова(учениця 4групи), Юлія Агєєва(учениця 7 групи), Галина Поліщук (учениця 16 групи). Високий рівень продемонстрували учениці 2 групи Вероніка Дюг та Любов Полятичко .

На фото переможці конкурсу «Світ українського слова»

На фото переможці конкурсу із бібліотекарем Яценко Т.М. та викладачем української мови та літератури Тигипко В.І

Другим етапом у відзначенні роковин генія слова був **випуск літературної газети «Народився, щоб осяяти Україну!».** Активну участь у підготовці випуску газети взяли члени літературної студії «Дивослово» (керівник Тигипко В.І.). Гуртківці старанно підбирали твори великого майстра та репродукції до них, займалися пошуковою роботою. Результатом їхніх пошуків і старань було випущено святковий номер газети, який глибше познайомив читачів із творчістю Великого Кобзаря.

Під час проведення тижня учні познайомилися не тільки із Шевченком-поетом, але й із Шевченком-художником, тому наступним етапом проведення Шевченківського тижня став конкурс учнівських малюнків до творів Кобзаря. Творчість поета настільки зацікавила учнів, що вони не тільки декламували його твори , випускали газету, а й, навіть, взялися малювати ілюстрації до творів поета. У конкурсі взяли участь 39 юнаків та дівчат.

Наймасовішим став ще один **конкурс-виставка учнівських рефератів на тему: «Т.Г.Шевченко й сьогодення».** Учні не тільки написали змістовні роботи, вони ще й робили спроби накреслити паралель творчості Кобзаря з нашим бурхливим та неспокійним сьогоденням. Виконуючи роботи, вони прийшли до висновку, що Тарас став пророком українського народу, його піснею, він подарував людям неоціненний «Кобзар», який зціляє, обдаровує нас життям і моральним здоров’ям.

Не менш цікавою стала й виставка вишивок**. Члени гуртка «Вишиваночка»(**керівник гуртка Тигипко В.І.) заздалегідь отримали завдання й працювали над своїми роботами. На виставку були представлені портрети Т.Г. Шевченка, вишиті нитками та бісером, а також портрет із насіння та різьблення, вишиті «Заповіт» та «Кобзар».Всі роботи були виконані зі смаком. Кожен учасник цього конкурсу вклав у свою роботу часточку своєї юної душі.

Додаток 8

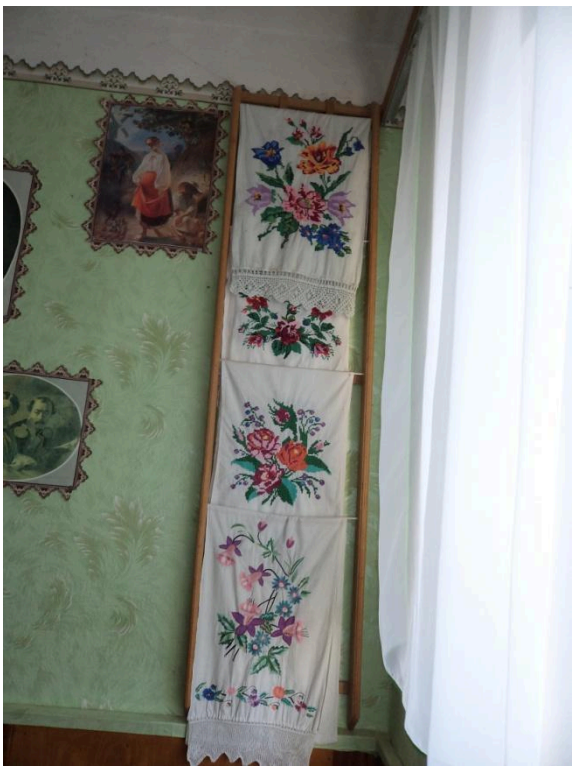
Сценарій

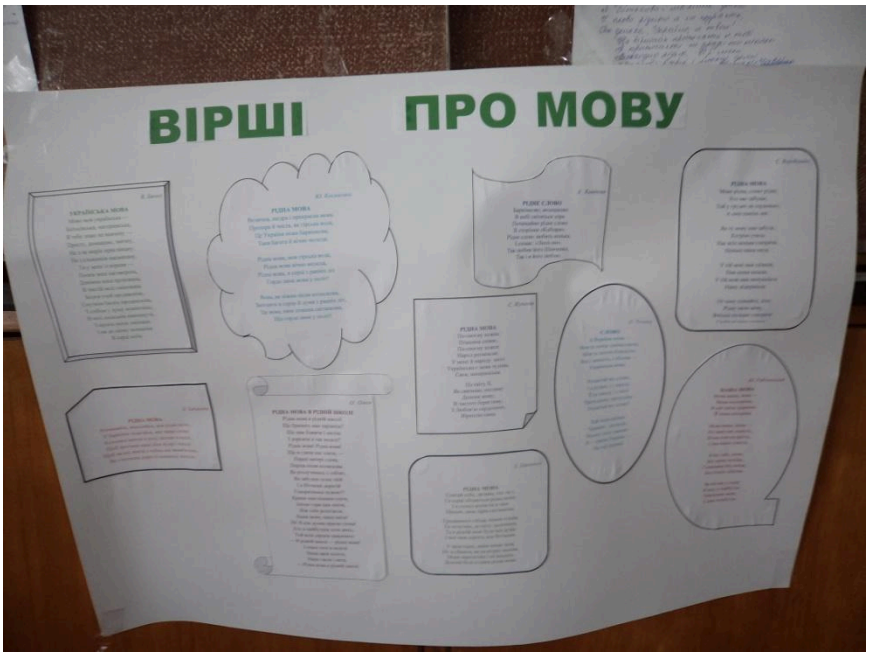
проведення свята рідної мови на тему: «Душа народу бринить у слові»

Зала святково прибрана народознавчими рушниками, портретами українських, радянських письменників, висловами про мову. Оформлено розгорнуту книжкову виставку: «Живи і квітни, мово рідна!», на якій представлені кращі книги українських авторів, фольклорні твори, загадки, прислів'я і т.п.

І. Мова – краса спілкування.
Мова – як сонце ясне.
Мова – то предків надбання.
Мова – багатство моє.
Мова – то чиста криниця,
Вона як добірне зерно.
Мова – державна перлина,
Нею завжди дорожіть.
Без мови немає країни,
Мову, як матір любіть.

ІІ. Сьогодні ми зібралися, щоб сказати теплі й ніжні слова про нашу рідну українську мову. Ми живемо на мальовничій землі – в Україні. Тут жили наші предки, живуть наші батьки, живемо ми з вами. Із задоволенням милуємося красою рідної природи, вслухаємося в чарівні мелодії пісень, вбираємо в себе ніжні звуки української мови

І. Рідна мово моя, поетична,пісенна,
Пелюсткова і ніжна, як спів солов'я,
Як народу душа: щира, добра, натхненна,
Ти найкраща у світі, бо рідна моя!
Скільки в мові тепла і палкого кохання!
Тут і щастя дзвінкого, і світла душі,
Ти іскристої радості і шанування,
Що, хоч просто говориш – виходять вірші!
То струмочок дзвенить, то сміється й співає,
То іскринками гумору враз спалахне:
Скільки слів в тобі є, лиш Господь один знає.
Мово рідна моя, ти як сонце ясне!
Бо слова твої серце уміють зігріти,
Приголубити, втішити можеш одна.
Мово рідна, ну як нам тебе не любити?
Ти весела і ніжна, неначе весна.

ІІ. Рідна мова! Мудра Берегине! Пресвята Богородице! Судилась тобі терниста дорога.

І. Вона, як Україна, дивиться в душу кожного з нас очима рідної мами, батьківським словом промовляє до нашого серця.

Слово рідної мови уквітчане терновим вінком страждання, не раз топтане й зневажене.

ІІ. Мово! Пресвята Богородице мого народу! З чорнозему, рясту, любистку, м'яти, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі і місяця народжена!

Мово! Мудра Берегине, що не давала погаснути земному вогнищу роду нашого і тримаючи народ на небесному Олімпі волелюбності, слави і гордого духу.

Мово! Велична молитва наша у своїй нероздільній трійці, що єси Ти і Бог-людина, і Бог-Віра, і Бог-Надія. То ж стояла ти на чатах коло вівтаря нашого національного храму й не впускала туди злого духа скверноти, злого духа виродження, злого духа ганьби. І висвячувала душі козацького роду. І множила край веселий, святоруський і люд хрещений талантами, невмирущим вогнем пісень і наповнювала душі Божим сяйвом золотисто-небесним, бо то кольори духовності і божого знамення.

Мово моя! Дзвонкова кринице на середньо хресній дорозі нашої долі. Твої джерела б'ють десь від магми, тому й вогненна така. То ж зцілювала Ти стомлених духом, давала силу, здоров'я, довгий вік і навіть безсмертя тим, що пили тебе. І невмирущими ставали ті, що молилися на дароване тобою Слово.

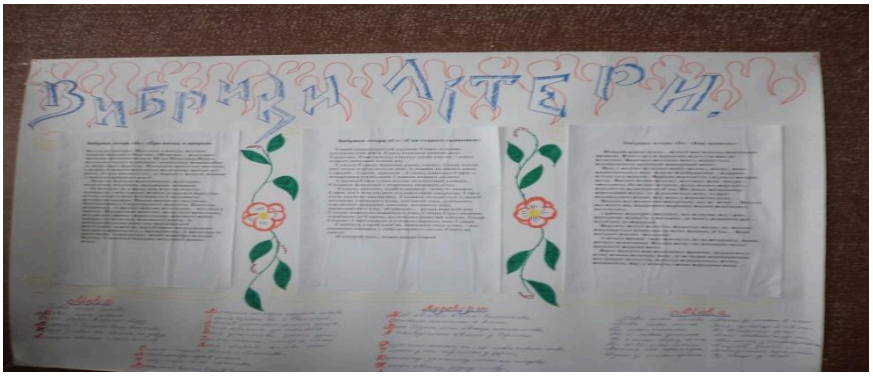
Стаю перед тобою на коліна і за всіх благаю: прости нас, грішних, і повернися до нашої хати, звідки тебе було вигнано, вернися до краю, де «чорніше чорної землі блукають люди».

То чорнобильські лики Чорнобильської України, покарані Всевишнім за безпам'ятство.

Прости! Воскресни! Повернися! Возродися. Забуяй віщим і вічним Словом від лісів – до моря, від гір – до степів. Освіти від мороку і освяти святоруську землю. Русь-Україну, возвелич!

Порятуй народ її на віки! /К.Мотрич «Молитва до мови»/.

І.У жовтні 1999 року на Традиційній сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО було запроваджено Міжнародний день рідної мови, а починаючи з 21 лютого 2000 року, цей день відзначається і в нас.

ІІ. Щасливі ми, хто народився і живе на своїй рідній землі, яка має добру й ніжну назву – Україна. Ми з гордістю та радістю можемо заявити усьому світу, що засяяла веселка над нашою землею, нашою державою: Україна здобула волю й незалежність. Перед світом постала держава з співочою, солов'їною мовою, давньою історією, духовною культурою, працьовитим і миролюбним народом.

І.Мово моя, ти пречиста і славна,
Трепетна, наче ранкова роса.
Ти називаєшся нині – державна!
Все в тобі є: і багатство, й краса!
Мовою різною я розмовляю,
Вільно живу я у рідному краю,
І Україну мою прославляю,
Вірність і серце я їй віддаю.
Мово моя, найчистіша криниця,
Є і краса, і багатство в тобі.
Кожен приходить до тебе напитися,
В радості, в щасті у тихій журбі.

Ти з джерела і струмочка дзвінкого,
З лісу і поля, з квіток і роси.
З луку розквітлого, з неба ясного,
З грому, веселки й світанку, з краси!

II. Мово рідна! Ти співуча душа мого народу! Скільки в тобі чарівних звуків, животворного трепету і вогню. Співуча і неповторна ти увібрала в себе шум зелених дібров, золотий гомін полів і морів, ніжний запах трав. Сила слова безмежна. У ньому неосяжна душа народу, його щирість, радості й печалі, солоний піт і солодкий духмяний коровай. Мова – неоцінне багатство, в якому народ живе, передає з покоління в покоління мужність і славу, культуру й традиції. Мова є Вічність. Правда. Добро. Краса нашого народу.

I. О, рідна мово!
в тобі лани широкополі,
благословення мамине і хліб.
Без тебе я страждав би, як без долі,
І вже давно, приречений, осліп.
Життя мого майбутнього основа,
Нехай же родить щедро твій город
Коли щеза чиясь у світі мова
Щезає разом з нею і народ

ІІ. Віками народ витворював цю мову, витворював її одну з найбагатших мов слов'янства. Триста тисяч пісень склала Україна цією мовою, в тім числі явили пісенні шедеври незрівняної краси, дала світові Україна геніальних поетів, заслужило українське слово шани й визнання серед народів близьких і далеких.

І. Мово українська, мово моя мила!
Ти уся із співу весняних дібров.
Ясна – як усмішка, чиста – як сльозинка
Ти моє найбільше щастя і любов.
Я до тебе мово, так горнуся щиро,
У слова вслухаюсь рідні і прості
Мово моя, мово – найдавніше диво
Ти моя молитва в радості й журбі.
Я тебе кохана в душу увібрала
Разом з материнським щедрим молоком
А іще з піснями, що їх так співала
Матінка, схилившись над моїм чолом.
Мово, моя мово – мовонько шовкова,
У вінку біленькім – світла і легка.
Ти для мене завжди бажана й святкова
І мене без тебе на землі нема.

ІІ. За допомогою мови ми мислимо, спілкуємось, висловлюємо думки й почуття. Опанування мови людина починає з дня свого народження. Мову, як матір, не вибирають, а сприймають з материнським молоком. Вона єдина, як мати, вірна та рідна серцю на все життя. А забув свою мову – забув рідну домівку, зрадив свій народ. Один мудрець сказав: «Людина, байдужа до рідної мови, схожа на дикуна».

І. Багата наша українська мова. Усі ми її любимо, та це не означає, що для нас чужими чи далекими є мови інших народів. Так само, як окремі люди чи цілі народи мають далеких чи близьких родичів, так і в родинних стосунках перебувають між собою мови. Найближчими родичами української мови є мови – сестри: російська та білоруська. Коло родичів розшириться за рахунок інших слов'янських мов: польської, словацької, болгарської.

II. Т.Шевченко, звертаючись до майбутніх поколінь, до нас з вами наказував:

Учітеся, читайте
Чужому научайтесь
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває
Того Бог карає,
Того діти цураються
В хату не пускають.

I. Нелегка історія утвердження нашої мови. До революції довгий час заборонялося навчати дітей у школі, розмовляти українською мовою та писати.

Сьогодні ми з гордістю й пошаною називаємо імена тих, хто у важкі часи піднімав свій голос на захист рідної мови. Це Олександр Олесь, самобутній поет. Його вірші пронизані чуттям великого патріотизму, справжнім баченням рідної мови.

II. Рідна мова в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?
Що нам ближче і миліш,
І дорожче в час недолі?
Рідна мова! Рідна мова!
Що в єдине нас злива, -
Перші матері слова,
Перша пісня колискова.
Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій,
І в вітчизні дорогій
Говоритимем чужою?!
Краще нам німими стати,
Легше гори нам нести,
Ніж тебе розіп’ясти,
Наша мова, наша мати!
Ні! В кім думка прагне слова,
Хто в майбутнім хоче жить,
Той всім серцем закричить:
«В рідній школі рідна мова!»

І спасе того в недолі
Наша мрія золота,
Наше гасло і мета:
Рідна мова в рідній школі!

/О.Олесь «Рідна мова в рідній школі»/

І. Йому було лише 28 років, як він пішов з життя, але він багато написав творів про Батьківщину, рідну мову – це Василь Симоненко.

ІІ. Все в тобі з'єдналося, злилося, -
Як і помістилося в одній! -
Шепіт зачарований колосся –
Поклик із катами на двобій.
Ти даєш поету дужі крила,
Що підносять правду в вишину,
Вченому ти лагідно відкрила
Мудрості людської глибину.
І тобі рости й не в'януть зроду,
Квітувать в поемах і віршах,
Бо тобі – великого народу
Ніжна і замріяна душа.

В.Симоненко

І. Рідна мова, мережана сходом і заходом сонця, гаптована сяйвом місяця, зірок і переткана калиною, барвінком і вишневим цвітом. Вона з голосу тура, мисливських сурем, скрипка дерев'яного рала, стогону вола в борозні, рокоту комбайна – вся з колосся, осмаленого війнами. Вона з блиску козацької шаблі і весла невольницького човна, як напнуті паруси волі, - вся змочена удовиною сльозою, повита дівочою тугою на ясирних та окупантських торгах. Вона з першого радісного щебету немовлят і тихих похоронних плачів… з потаємного шепоту і зітхань закоханих… Все вона з тучі і грому така українська мова. Ніжна і тендітна, а міцніша броньованої броні, бо єднає дух і тіло, бо в її основі – непорочність, цнота і чистота. /Б. Харчук «Слово і народ.»/.

ІІ. Мова наша, мова -
Мова кольорова,
В ній гроза травнева
Й тиша вечорова.
Мова наша, мова –
Літ минулих повість,
Вічна юна мудрість,
Сива наша совість.
…Я без тебе, мово,
Без зерна полова,
Соняшник без сонця,
Без птахів діброва.
Як вогонь у серці,
Я несу в майбутнє.
Невгасиму мову,
Слово незабутнє.

Ю.Рибчинський

І. О, місячне сяйво і спів солов'я,
Півонії, мальви, жоржини,
Моря бриліантів, це - мова моя,
Це – мова моєї Вкраїни.
Яка в ній сила і кличе , й сія,
Яка в ній мелодія лине.
В натхненні хвилини! О, мово моя,
Душа голосна України.
Ти сурми на сонці, ти стягів час,
Ти вибухів огненних повна.
Це матері мова. Як звуки твої
Люблю, наче очі дитини…
О, мово вкраїнська! Хто любить її,
Той любить мою Україну.

В.Сосюра

ІІ. Слово – найтонший різець – яким можна доторкнутися до найтонших рис в людському характері, до найпотаємніших рис в людському характері, найпотаємніших куточків людської душі, до найсокровеннішого. Словом можна створити красу, а можна й спотворити, можна вбити і оживити, викликати посмішку і сльозу.

І. Якої великої ваги надавав наш народ у своїх приказках та повір'ях мові. У народі вірили колись, що певним словом, яке мало хто знає, можна й скарби в землі знаходити, й хвороби й всякі недуги лікувати, від лихої людини та звіра боронитись «Ласкавими словами й гадюк чарують», - каже українська приказка, а друга додає «Слово не стріла, а глибше ранить», «Сказаного й сокирою не вирубаєш», «Що вимовиш язиком, того не витягнеш волом» - запевняє народна мудрість.

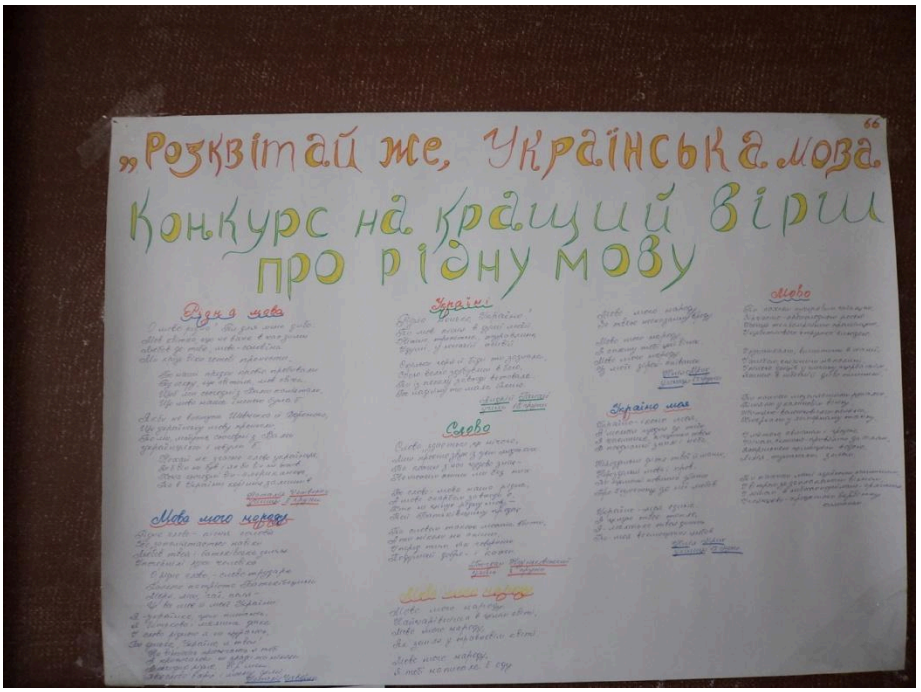
ІІ. Рідна мова українського народу, благодатної землі, на якій зростали велети науки і культури, мова, яка надихала людей на подвиги і на великі звершення! Ти так важко пробиваєшся крізь зарості недбальства, крізь бур'яни невігластва, нерозуміння.

І. Хтось рідну мову ігнорує…
Не знає і не хоче вчить.
Ну, як він зветься, той, хто чує,
Але не хоче говорить?
Своєю мовою святою,
Що нам дала її земля.
Бо ж і калина над рікою
По-українські розмовля.
Бо й соловейко вранці в гаю
На український лад співа…
Ну, як той зветься, я не знаю,
Хто рідну мову забуває?
Он у задумі над рікою,
Як дівчина, стоїть верба,
І тихо лине над водою
Любов у пісні і журба…
А над малям шепоче мати
Щасливі трепетні слова…
А хтось не хоче матір знати,
Та ігнорує, забува…
Цурається своєї мови

Та роду – кореня свого.
Він українець випадково
Чи як назвати нам його?

ІІ. Кожен куточок нашої України славен якоюсь подією, своєрідністю і красою природи, своїми щирими і не схожими піснями, розмовною мовою, яку не можна сплутати ні з якою іншою. Бо відразу впізнаєш по розмові східняка і поліщука, лемка і степовика. Та й побут інший, звичаї, хоч і всі ми українці.

І. Бо ж найтепліше рідне слово,
Воно, як мамина рука.
Крилате, ніжне, світанкове,
Хоч доля в нього нелегка.
Воно з глибокого джерельця,
Із лісу, степу, із трави…
Прийми його до свого серця
Із рідним словом вік живи.
Земля нам мову дарувала
Барвисту, щиру, як весна.
І українською назвала
Між різних мов – така одна!
В ній все найкраще і єдине,
А серце в ній наснагу п’є.
Бо рідна мова й Україна –
Це найдорожче, що в нас є!

ІІ. Тільки в довгій розлуці з рідною землею людина враз відчуває, як бракує теплого і щирого, рідного і доброго слова. І тоді хочеться припасти вустами до рідної землі, обійняти її, заспівати улюблену пісню, почути близьку й дорогу рідну мову, бо вона, як джерело додасть сили, здоров’я, увіллє у душу любов і ніжність, спокій і силу, додасть надії.

І. Мово моя рідна, мова солов'їна,
Як вода джерельна чиста і смачна,
Ти душі людської схованка таємна,
Щастя без якої на землі нема.
Ти у гарній квітці, що від сну збудилась,
І вмива росою ніжні пелюстки,
У чарівній пісні, що у небо звилась,
У дзвінкому співі, що несуть пташки.
Крізь усе життя я пронесу до тебе.
Почуття глибокі, вдячність і любов,
Тож нехай повсюди на землі і в небі
Слово моє рідне лине знов і знов!

ІІ. Хай залишиться жити мова у кожному серці, у кожній світлій і чистій душі. Любім свою мову, учім її. Піклуймося про ніші душі сьогодні, піклуймося про наших дітей.

І. Покажіть їм вербу і калину,
Джерельце, де водичка б'є
І про матінку – Україну
Розкажіть дітям все, як є.
Хай із квіткою і росою,
Дивом-піснею на крилі
З щастям, радістю й журбою
Приростуть вони до землі.
Та відчують красу чудову
Й силу ту, що від поля йде.
Й закохається в рідну мову
Їхнє серденько молоде!

Синє небо і землю – диво
Вчіть любити з маленьких літ!
І нехай вони йдуть сміливо
Українцями в дивний світ!

ІІ. Лети моя мово, у світ через поезію й пісню, через науку і культуру, розкажи про дивний і чарівний куточок землі, що зветься Україна!

Лети у світ, мелодійна й чарівна моя мово! Ти неоціненний наш скарб, бо доки ти є, доти є ми – українці.

І. А вже калина над рікою
Віночки білі одягла.
Від сонця і тепла весною
Чудовим цвітом зацвіла.
Там солов'ї гніздечка звили
І ллється пісня чарівна.
Над цілим світом сповістили,
Що вже у розквіті весна!
І пісню люди підхопили,
Вложили душу у слова.
Любов'ю щедро напоїли –
І пісня трепетно жива.
ІІ. Над рідним краєм полетіла
Високо, в сині небеса.
І щиро всіх теплом зігріла
Її ліричність і краса.
І мелодійна ніжна мова,
І веселковий цвіт душі,
І Україна калинова
Дзвенить у пісні і вірші.
Сопілки світлий голос ллється,
В піснях, у щебеті гаїв…
А пісня плаче і сміється
Сміються – плачуть солов'ї».

І. Світлоносна! Ти завжди вабиш, чаруєш, кличеш на теплі й могутні хвилі свої… Єдина печаль переймає, що не вистачить життя, аби переплисти твій мовний океан.

Тож такою і будь вічно, мово рідна!

Додаток 9

Міністерство освіти і науки України

Вінницька обласна державна адміністрація

Теплицький професійний аграрний ліцей

Обласна історико-пошукова експедиція

«Історія хрещення Київської Русі – погляд крізь час»

КОНКУРСНА РОБОТА НА ТЕМУ:

«Там струн душі торкались передзвони, і шепотіли ангели з небес"

у номінації «Християнські традиції українців – джерело духовності»

Учениці 7 групи

Білик Вероніки Євгенівни

Керівники:

Білик Ірина Миколаївна – викладач історії,

Ткачук Павло Анатолійович – викладач інформатики

Робочий телефон:

(04353) – 2-11-64

Теплик 2016

на

Цвіліхівка – мальовниче подільське село Вінниччині, де народився мій батько, Білик Євген Іванович, де могили моїх пращурів – прадіда Лікандра, прабабусі Параски, дідуся Івана, бабусі Ганни Біликів. Щороку я зі своєю сім'єю їдемо туди і вшановуємо їх пам'ять у поминальний день. Наступна субота після Великодня – це той день, коли всі цвіліхівчани (кого б куди не закинула доля) їдуть звідусіль на свою маленьку батьківщину. Ідуть до церкви,яка донедавна розміщувалась у пристосованому приміщенні, замовляють панахиду за упокій душ померлих родичів, а потім прямують на кладовище. Маленька церква не в змозі була вмістити всіх приїжджих, а стара, занедбана – зіяла пусткою в центрі села.

Історія місцевого храму йде з далеких 1700-х років. Більше ста літ слугувала святиня людям, але з причин, які сьогодні важко встановити, храм згорів. Залишилась лише кам'яна основа, на якій в 1883 році і був збудований на кошти прихожан новий дерев'яний храм. З часом, як дослідив місцевий житель В.Ю.Неволя в літописах Ю.Й.Сіцінського, на церковних землях розташувались будівлі для священика, псаломщика, кілька десятин ріллі та сінокосів, церковно-приходська школа. Жили й працювали важко, але розраду знаходили у вірі, мир і спокій душам своїм - у храмі.

Буремні роки початку XX століття пройшлися вихором не лише по господарському укладу селян, а й забрали у людей найцінніше, що мали – віру, любов до Бога та їх спільну святиню – сільський храм. Якої лише наруги не терпіла церковна споруда, слугуючи складським приміщенням, сільським клубом, пройшовши випробування запустінням і забуттям. І лише спогади старожилів оживляли в пам'яті цвіліхівців ті найдрібніші скалки минувшини, які з часом вилилися у

бажання повернутися до віри, до

Бога. Певно треба мати особливе відчуття духу людей, тонке розуміння їх потреб не лише матеріальних, а й духовних, аби зважитись на таке рішення: ступити на шлях відродження сільського храму. Воно зріло в душі В.Г.Анченка – головного ініціатора, благодійника, проектанта усіх робіт з впорядкування території святині не один рік. Він йшов до цього дня з твердою вірою в те, що ця справа потрібна людям, потрібна поколінням нинішньому і прийдешнім.

Там струн торкались передзвони і шепотіли ангели з небес…

Саме такою була аура під час освячення відновленого храму Іоана Богослова в селі Цвіліхівка, що відбулося 9 жовтня 2013 року за участю Святійшого Патріарха Філарета. Його Святості співслужили: єпископ Вінницький і Брацлавський Михаїл; керуючий справами Київської Патріархії єпископ Вишгородський Агапіт, намісник Свято-Михайлівського золотоверхого монастиря; секретар єпархії прот. Ігор Сіранчук, благочинний Теплицького району прот. Володимир Мигдаль, благочинний Томашпільського району архімандрит Серафим (Котляров), благочинний Тростянецького району прот. Михайло Торбахевич, благочинний Бершадського району прот. Ростислав Процанін та чисельне духовенство Вінницько-Брацлавської та Київської єпархій.

"Не вмерла наша віра, не загине, - лилось з уст церковного хору Свято-Михайлівського Золотоверхого чоловічого монастиря під керівництвом Віктора Кардаша, - відродимо молитву на віки." Ледь ступивши на сходинку храму, відчуваєш, що тут – намолене місце, тільки тут відчуваєш храм у серці.

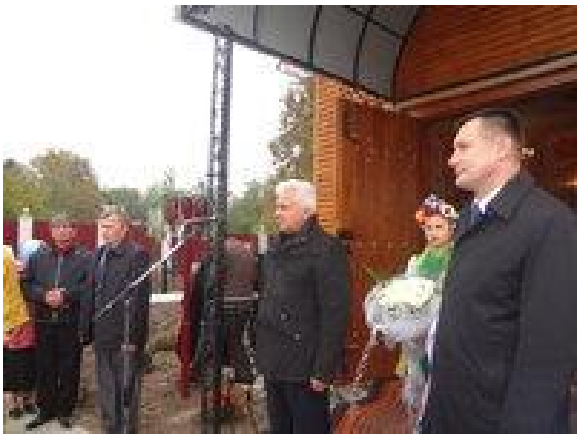

Величною і урочистою була Божественна літургія з нагоди відкриття та освячення Храму Іоана Богослова. Проникліва промова Святійшого Патріарха Філарета, многоголосся святої молитви священиків Вінницької та Київської єпархій створили під час дійства настільки зворушливу ауру, що сльози щастя, радості, покаяння крадькома витирали і мужні, дорослі чоловіки, і немічні бабусі. І навіть малесенькі діти принишкли на материнських руках, вбираючи оченятами неповторну красу храмового іконопису та вслуховуючись у мелодії піснеспівів.

Майже чотири години тривала божественна літургія. По її завершенні Святійший Філарет звернувся з подякою до В.Г. Анченка, вручивши йому орден Христа Спасителя за заслуги з відродження духовності в Україні та утвердження помісної православної церкви.

- Хай буде у Вашому серці Бог, - звернувся він до благодійника. Він навчить вас ще багато справ, які робитимите для людей. На завершення Ви отримаєте від Нього найвищу нагороду – Вічне життя. Вона дана не кожному. Хай Господь дає її Вам. А орден – то лише символ.

В свою чергу слова подяки пролунали і на адресу Патріарха Філарета. Перш за все за те, що попри зайнятість, дуже щільний графік він знайшов можливість приїхати в це маленьке село, подарувати людям радість, поселити в їх душах віру. Йому дякували за те, що не полишає без уваги ні маленької парафії, ні кафедрального храму, за те, що у своєму вже досить немолодому віці, служить Церкві Христовій так, як заповідав сам Господь. За те, що для усієї пастви є прикладом служіння Богу, є батьком для усіх віруючих святої православної церкви Київського патріархату.

Шанобливі, щирі вітання на адресу Святійшого Філарета, усіх вірян лунали і з уст голови райдержадміністрації Василя Малярчука. Особливу шану в той день віддав В.Г. Анченко й тим, хто наштовхнув його на крок відбудови святині, - А.В. Омельченку та П.І. Двораку, які, на жаль, уже відійшли у вічність.

Найтепліші слова вдячності лунали і на адресу В.Д. Ткачука та його бригади будівельників, що кілька років поспіль трудились над облаштуванням Храму, всього церковного двору. Зі щирими побажаннями Василь Григорович звернувся до вірян: "Я хочу, щоб цей храм слугував вам повсякденно, був для вас духовною обителлю, місцем, де кожен може усамітнитися у молитві до Всевишнього. Приходьте сюди щодня, його стіни прийматимуть кожного, хто відчує потребу тут побувати. Бо тут народжується віра, тут є любов до Бога, тут виховується любов до ближнього свого."

Щемно і зворушливо відгукувались у душі церковні передзвони. І навіть столітня липа, посаджена ще за часів спорудження старого храму, старенький свідок кількох віків, немов ожила, простягнувши гілля до святого Хреста на куполі, янгольським злетом розкидаючи на прихожан золотий листопад.

- Мир усім вам і многая літа на віки, - відлунювалась у небесній висі молитва Святійшого Філарета.

Освячення відновленого храму в Цвіліхівці – дійсно знакова подія і для села, і для району, адже не так часто на нашу Теплицьку землю ступають такі високоповажні люди. Цвіліхівська громада, її прихожани того заслужили, адже так довго і важко йшли до цього дня. Це ще раз підтверджує, що християнські традиції українців і надалі є джерелом духовності.

Додаток 10

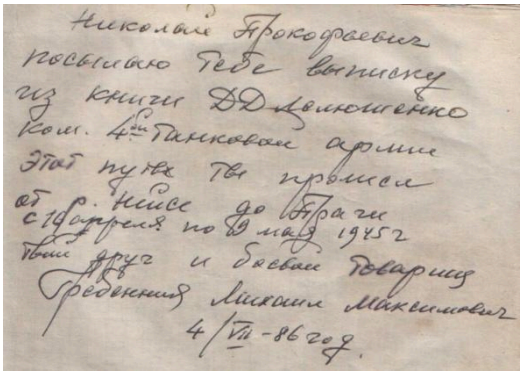
Конкурсна робота на тему: « Я – Волноваха…»

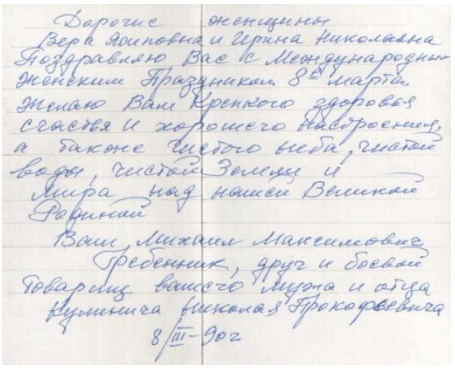
18 січня 2015 року в райцентрі Теплик, що на Вінниччині за ініціативи Всеукраїнської територіальної громадської організації «Нащадки Смілгорода» пройшов Марш миру на підтримку Всеукраїнської акції «Я-Волноваха!» Земляки-смілгородці об'єднались у знак солідарності усієї патріотичної спільноти України та світу проти тероризму, агресії та посягання на територіальну цілісність нашої держави. Мої одногрупники:Діана Воєвода, Вероніка Білик, Ростислав Доценко, Мирослав Маковій, Віталій Бабенко були також присутні на цій акції разом із викладачами нашого ліцею.

Людей дійсно розбудив Майдан, згуртувала тривога за долю незалежної України, обурили тероризм, жорстокість путінських найманців, у яких немає милосердя ні до дітей, ні до стариків, ні до хворих людей. Розстріл мирних жителів під Волновахою обурив людей нашого містечка, тому й власною ініціативою підготували мирну ходу, подбавши і про державну символіку, і про квіти, і про поминальні лампадки, і про те, як зібрати тепличан на центральну площу райцентру. Ми дійсно перестали бути байдужими. Це засвідчила і неабияка активність людей, і велика кількість саморобних плакатів у підтримку жертв тероризму, і те, що на захід смілгородці прийшли цілими родинами - від дідусів і бабусь - до немовлят у візочках. «Нам треба єднатися проти варварів, що нищать наші міста і села, все українське. Парадокс, що в Європейській асоціації ще розмірковують: приймати Україну чи ні до Європейського союзу в той час, як Україна є сьогодні єдиною державою в світі, що платить за Європейські цінності найдорожчим - людськими життями, лік яким уже йде на тисячі. Нехай здригнуться серця російських матерів, сини котрих виступили проти братнього українського народу. Чому вони підтримують диктатора, який нищить їх дітей. Нехай прокинеться совість і в тих, кого виростила, вивчила Україна, а вони, працюючи на чужу державу, принижують нас. Це – запроданці, новітні яничари. Але нині не хочеться ненависті. Нам потрібні мир і злагода, бо у тероризму кордонів немає» - рішучою була у своїй промові ведуча Маршу миру Валентина Швидка.

А мені в цей час пригадалась розповідь викладача історії Ірини Білик про те, як її батько, Микола Кулинич, простий український хлопець із села Бджільної Теплицького району – врятував весною 45-го російського солдата Михайла Грєбєнніка із міста Івантєєвки Московської області. Під час бою німецькі війська підбили Т-34, танк загорівся. Поранений Михайло не зміг виповзти з палаючого танка, а Микола, побачивши, що серед евакуйованого екіпажу немає побратима, повернувся назад, щоміті ризикуючи життям. Встиг своєчасно, витягнув бійця, а через десять хвилин танк вибухнув. Пораненого підібрав військовий шпиталь. За врятоване життя росіянина українця нагородили бойовою медаллю «За відвагу».

Николай Прокофьевич
посылаю тебе выписку
из книги Д.Д. Лелюшенко
Ком. 4-й Танковой армии
Этот путь ты прошел
с 16 февраля по 9 мая 1945 г
Твой друг и боевой товарищ
Гребенник Михаил Максимович
4/VII-86 год.

Дорогие женщины
Вера Яковлевна и Ирина Николаевна
Поздравляю Вас к Международному
Женскому Празднику 8-е Марта.
Желаю Вам крепкого здоровья
счастья и хорошего настроения,
а также чистого неба, чистой
воды, чистой Земли и
мира над нашей Великой
Родиной
Ваш Михаил Максимович
Гребенник, друг и боевой
товарищ вашего мужа и отца
Кулинича Николая Прокофьевича
8/III-90 г.

А вже навесні 1985 року, на передодні 40-річчя Великої Перемоги, коли у Бджільні цвіли яблунево-вишневі сади, надійшла листівка з далекої Івантєєвки, в якій Михайло Максимович вітав із перемогою свого рятівника і запрошував на парад на Красну площу. Цілих довгих сорок років росіянин шукав свого рятівника, і тільки завдяки старанним зусиллям працівників Центрального військового архіву із міста Подольська – вдалось це зробити. Тож якою була радість, коли українець відгукнувся і прийняв пропозицію навесні 1986 року приїхати у Москву. Але доля розпорядилась по-іншому. Так і не дочекавшись зустрічі, Микола Прокопович відійшов у небуття. Але залишилась донька у Теплику, яка пам’ятає подвиг батька і розповідає про нього підростаючому поколінню. Залишилось троє онуків на Україні, одному з них – Богданові невдовзі йти на службу до українського війська. А там, у далекій Росії, можливо, теж призвуть до війська онуків Михайла Максимовича. І що ж тоді виходить:онуки врятованого росіянина можуть, перетнувши кордон з Україною, ніби «заблукати»,а далі стріляти в онука рятівника? Тим самим «відплативши» за врятоване життя свого діда?.. Гострий сюжет фільму не для людей із слабкими нервами. В голові просто не вкладається це все безглуздя.

...Добить фашистского зве-
...я в его собственном логове
...водрузить над Берлином
знамя победы.
И. СТАЛИН

Участнику исторической битвы за Берлин

Гвардии рядовому Кулинич
Николаю Прокопьевичу

Приказом Верховного Главнокомандующего Маршала Советского Союза товарища Сталина от 2 мая 1945 года № 359 за участие в овладении столицей Германии городом Берлин — центром немецкого империализма и очагом немецкой агрессии — всему личному составу нашей армии, в том числе и Вам, принимавшему участие в боях за Берлин, ОБЪЯВЛЕНА БЛАГОДАРНОСТЬ.

Военный Совет армии поздравляет Вас с получением благодарности и желает Вам дальнейших боевых успехов.

Командующий армией
Гвардии генерал-полковник
ЛЕЛЮШЕНКО

...ен Военного Совета армии
...ардии генерал-майор
...анковых войск ГУЛЯЕВ

3 мая 1945 г

А як пояснити нашим дідам, прадідам, що звільняли наші землі від фашистських окупантів, що нині ми змушені просити захисту у німців, французів, американців від свого найближчого сусіда – Росії. Хіба за таке «щасливе майбутнє життя» для своїх нащадків боролися українські «Кулиничі» та російські «Грєбєнніки»?!. І що їхні онуки через сімдесят років можуть стояти по різні сторони вогню на українській землі? Як це все пояснити? Запитую у себе, а відповіді – немає. Серце крає біль. Біль за тих, хто захищає сьогодні нашу Україну, за тих, хто вже не зможе бути поряд у нелегкій борні. За наших двох тепличан – Володимирів, яких у липні 2014-го хоронили на рідній землі. Вони полягли смертю хоробрих на буремному Сході у нерівному бою з ворогом. Такі молоді, ще б жити та жити, радіти сонцю, дітям, красі… За що??? Хіба для цього народжують синів?

А скільки коштують сльози,
Чи знаєш ціну життя?
Чи є та причина, заради якої
Не стане у мами дитя -

запитували найменші учасники Маршу, виконуючи відому пісню.

Але сьогодні, як ніколи, ми повинні бути єдиними і вірити у пророчі слова нашого Державного гімну:

«Згинуть наші воріженьки,
Як роса на сонці,
Запанує і ми, браття,
У своїй сторонці».

Чи мало болючих «Чому» є у спілкувані з моїми земляками: «Чому теракт у Франції сколихнув увесь світ, і тисячі людей у знак підтримки вийшли на вулиці, але аналогічної реакції не було, коли у нас в Іловайському котлі загинули сотні кращих патріотів України?. Коли було збито літак на Луганщині, де загинуло 49 військових, коли було збито малазійський лайнер і загинуло 298 мирних жителів, коли був кривавий теракт на 32-му блок-посту? Чому події на сході держави до цієї пори називають АТО,а не війною? Тому я закликаю не бути байдужими і приєднуватись до волонтерського руху, щоб українські солдати, серед яких і наші земляки, що були присутні на дійстві - бійці АТО Олександр Джевжик та Віктор Куцак –відчували, що ми з нетерпінням чекаємо їх з перемогою.

Вселили віру у перемогу українського народу улюблені виконавці із вокальної студії «Перлинка», з чиїх вуст лунало:

«Нам потрібне мирне небо,
Синє-синє, світле-світле.
Миру нам сьогодні і тепла.»

«Боже, храни Україну»-просили священнослужителі о. Володимир та о. Петро у своїй спільній молитві, і до них приєдналися всі учасники Маршу миру. Місцева поетеса Ірина Білик своєю «Молитвою за Україну» розчулила до сліз, торкнулась найпотаємніших струн душі і змусила битись в єдиному ритмі серця тепличан.

Молитва за Україну

Ірина Білик

Господи ти наш, що в небесах!

Окраєць хліба, ти, пошли
Усім, хто щиро його просить,
Від негараздів Україну відверни,
Бо натерпілись ми вже – досить!
За нарід наш прохаю я:
Зрясни добром, теплом, любов'ю,
Щоб посміхалася земля
І не була полита кров'ю.
І щоб не заздрили ми всі нікому –
Ні ближнім, ні в чужому домі,
По-чесному прожили все життя,
Щоб під кінець не було каяття.
За всіх стражденних прошу я,
За гордих, бідних і багатих,
За всіх знедолених молитва ця
Прийде нехай у кожну хату.
Почуй, Всевишній, ти її,

Перед тобою стану на коліна,
Молитву Кобзаря я виллю у віршах,
Своє прохання і довіру.
Пошли, ти, Боженьку, любов,
Якої нам ще так не вистачає,
Щоб не страждали наші діти знов
І вірили, що краще їх чекає.

Моя душа тебе благає,
Бо вірю я в слова твої,
Якими всіх до миру закликаєш.

А потім була мирна хода, в ході якої тепличани поклали квіти та поминальні лампадки до всіх пам’ятних місць селища, супроводжуючи дійство скандуванням «Слава Україні! Героям слава!»

Ось так пройшов ще один день в історії мого Теплика. Горджусь, що я - донька 500-літнього славного Смілгорода, який мужньо тримав оборону у часи монголо-татарської навали (через те й дістав таку назву), боронив містечко у роки Великої Вітчизняної, і зараз не стоїть осторонь усіх подій,що відбуваються в державі. Тому і вірю, що перемога буде за нами, бо «ми є народ, якого правди сила ніким ще не звойована була».

Слава Україні!

Героям слава!

Додатки

Мирне життя фронтовика Кулинича М.П. – 1955, 1966 рр.

Кулинич М.П. – голова колгоспу «Зоря комунізму» с.Бджільної Теплицького р-ну, Вінницької обл. на відкритті будинку культури, 1974р.

Лист Гребєнніка М.М. доньці покійного побратима – зберігається й донині

Список використаних джерел

1.Антонець, М. Національне виховання за П. Лосюком / М. Антонець // Директор школи Україна. – 2009. – № 7/8. – С. 26-31.
2Афанасьєв, А. Проблеми формування ідеалів патріотичного виховання та ціннісних орієнтацій студентів на сучасному етапі / А. Афанасьєв, Н. Щук // Рідна школа. – 2009. – № 12. – С. 18-21.
3.Балагура, О. Необхідні умови для формування національних світоглядних концепцій / О. Балагура // Вища школа школа. – 2012. – № 1. – С. 108-111.
4.Бех, В. Національне виховання в контексті глобалізаційних процесів: актуальні питання / В. Бех // Директор школи, ліцею, гімназіїї. – 2011. – № 1. – С. 11-13.
5.Жадан М.Н. Виховуємо патріотів художнім словом/ М.Н. Жадан //Вивчаємо українську мову та літературу.– 2012 - № 15.
6.Зякун Т. Особливості формування національної свідомості молоді та сучасному етапі державотворення/ Т. Зякун //Рідна школа - травень, 2006
7.Коваль В. Уроки словесності в системі національно-патріотичного виховання // Рідна школа. - 1999. - № 6.
8.Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді.
9.Предчук Т. Формування національно-мовної особистості у двомовному Просторі/ Т. Предчук // Українська мова і література в школі. - 2009. - № 6.
10.Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України від 22 трав. 2003 р. № 865-IV. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/865-15. – Назва з екрана.